

otomatik
ARÇELİK
termosifonu

Otomatik Arçelik termosifonu büyük su kapasitelidir. 105 litre su alır. Emaye su haznelidir. Çift cidarlıdır. Delinmez, paslanmaz. Otomatik Arçelik termosifonu cam pamuğu ile tecrit edilmiştir. Isı kaybetmez. Otomatik Arçelik termosifonu hem suyu, hem ısıyı koruyan verimli, uzun ömürlü bir depodur.

(Yeni Ajans : — 23)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

MART 1976

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

V. Uluslararası Türk Sanatı Kongresi	Halet Ziya YAVUZER
Bir Ozan, Bir Destan	M. Sabri KOZ
Romanya'da Yağmurla İlgili Âdetler	Dr. Nevzat GÖZAYDIN
Bir Sergi : Anadolu Köyünden	Nizamî NEFESLİ
Hüseyin Rahmi'nin Romanlarında Halk Hekimliği	Aydın OY
Nasreddin Hoca Gülmece Öyküsü Yarışması	T. F. A.
Safranbolu Mimari Değerleri ve Folklor Haftası	Yaman AKBAYAR
Perihan Balcı'nın «İstanbul Evleri» Fransa'da	T. F. A.
Karagözoyunatım ve Figür-Yapım Sanatçısı Orhan Kurt	İhsan HİNÇER
Türk Atasözleri ve Şiir	Vecdi YARMAN
Kitaplar Arasında : «Çıldır Aşık Şenlik» — 2 —	Hikmet DİZDAROĞLU
Sorbonne Üniv. Yayını : «Balkan Ülkeleri Etnolojisi»	Türker ACAROĞLU
Şu Çavdır'ın Hanları Türküsü, Nota ve Öyküsüyle	Ahmet YAMACI
İlgün Manileri	Atiye ÜÇEKİZ
Çorum'dan Bir Dede Korkut Hikâyesi : «Ak Kavak Kızı»	Hayrettin İVGİN
Mode Festivali ve Bakır İşleri Sergisi — Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Ka- ragöz Yarışması — Ebru Sanatı Sergisi	Gürsel HİNÇER
Millî Folklor Araştırma Dairesi'nin Yeni Binası ve Adresi	T.F.A.

BİZE GELEN KİTAPLAR

~~~~~

SAYI : 320

KURUŞ : 300

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde

T.C. ZİRAAT BANKASI

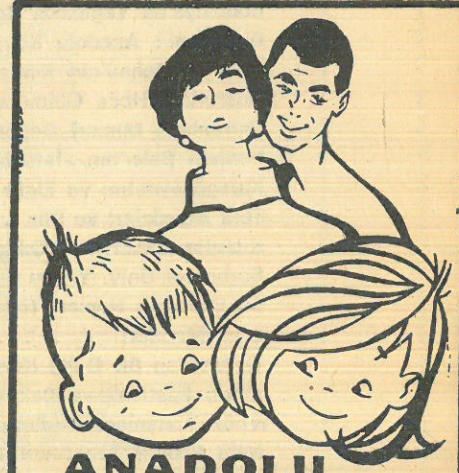
(Basım : 60132/A. 20224 - 23)

**EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA**

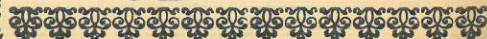
AKBANK

(Folklor : 24)

**ANADOLU
BANKASI**
SİZİN EŞİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
KISACASI
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 25)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ

KURUCUSU VE SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 320

MART 1976

YIL : 27 — CİLT : 16

V. ULUSLARARASI TÜRK SANATI KONGRESİ

[21 — 27 Eylül 1975 - BUDAPEŞTE]

Yazan : Halit Ziya YAVUZER

ESERLER, KENTLE İÇ İÇE YAŞIYOR

Türk sanatının dünya kamuoyunda kabulüne büyük katkısı olan ve Türk sanatını red yolundaki direnişleri bilimsel düzeyde geçersiz kılan Uluslararası Türk Sanatı Kongresi'nin beşincisi geçen yıl 21-27 Eylül günleri Budapeşte'de yapıldı (1).

Türk kültürü ve Türk sanatı bakımından büyük önem taşıyan bu olaya ülkemizde ilgili çevrelerce (başta basın ve yayın organları, Türk kültürü ve sanatını, daha geniş bir deyişle, Türkiye'yi çağdaş ve gerçekçi bir anlayışla tanıtmakla görevli resmî ve gayri resmî kuruluşlarca) gereği kadar sahip çıkılmamasını, günlük olayların aldatici, oyalayıcı, gerçek değerleri unutturucu etkisine bağlayarak hoş görebilmek olanaksız.

Bu kongreye katılmak için çoğunluğu kişisel olanaklarını zorlayarak yola çıkan ve Balkanlar'daki Türk yapıtlarını ve koruma yöntemlerini inceleyebilmek için çok yorucu bir yol programına sevinerek katılan bilim adamları ise, Türk yapıtları karşısında duydukları gururun yanısıra, ülkemizde bu konuda yitirilen zamanın üzüntüsünü birlikte taşıdılar yol boyunca...

Bu yazımıza, düşünce, heyecan ve önerileri sığdırmak olarak dışı. Sadece inceleme programı uyarınca, konakladığımız bazı kentlerdeki Türk yapıtlarına, bu yapıtların korunma ve kullanma biçimlerine değinmek ve ülkemizde alınacak tedbirlere ve girişimlere duyulan özleme işaret etmekle yetinmek zorundayız.

Arasına kongre günlerini de sığdırarak yaptığımız inceleme programı uyarınca ilk konağımız Niş'di. 1690 - 1720 tarihleri arasında Türkler tarafından Belgrad kalesinin benzeri olarak inşa edilmiş olan Niş kalesi kapıları ve kitabeleri ile korunmuş, minaresi yıkık camii'nin gövdesi ayakta kalmıştır. Kalenin içi halka ve turistlere açık park biçiminde düzenlenmiş, park kalenin bir parçası, kale parkın bir onur anıtı olmuş, insanlarla birlikte yaşıyorlar.

Niş'den sonra, 16 cami ve Osmanlı - Türk ev mimarisinin güzel örnekleriyle bezeli Priştina'ya gidiyoruz. Kentin yakınlarındaki I. Murad'ın türbesi bakımlı ziyarete açık, canlı tutuluyor ve bir gelir kaynağı haline getirilmiş bulunuyor.

Mostar kenti, meşhur köprüsüyle hediyeleşmiş bir biblo gibi... 1566'da Koca Sinan'ın öğrencisi Mimar Hayrettin tarafından yapılan köprü 27 metrelik tek bir kemerden oluşur. Mostar kenti ve kentlisi bu köprünün varlığı ile öğünüyor. Köprüye giden yoldaki (1612'de yapılmış, 1685'de tamir edilmiş) Prijeka çarşısı kepenkli dükkânları, tencere içinde pişen dolmalarla bezenmiş lokantaları ile kentin en canlı çarşısı durumunda, aslından herhangi bir şey kaybetmemiş gibiydi. XVI. yüzyılda Vali Karagöz Bey'in (Zalim Mehmet Bey) yaptırdığı Karagöz Bey Camii, Neretva nehri boyunca dizilen öteki camiler, eski Türk evleri; kapısında «devletçe korunmuştur» tabe-

67

lâsı asılı «Biscevic Evi» diye anılan, turist çeken örnek bir Türk evi; bütün bu eski yapıtlar, ve kent birbirlerine Mostar'da karşılıklı yaşam veriyorlar.

Sarajevo'nun (Saraybosna) eski bölümünde ki Türk yapıtları günlük yaşamın içerisindeydi. Savacı sokağı içiçe dükkânlarıyla tipik bir Türk mahallesi, 1530'da Gazi Hüsrev Bey tarafından yaptırılmış Bey Camii, şadırvan, türbe, karşısında kurşunlu medrese... Gazi Hüsrev Bey bedesteni ile Bursa bedesteni kentin en canlı ve güzel alışveriş yerleri... Başçarşı Camii (1550) Başçarşı Meydanı, Kovacı sokağında tipik Türk mimari karakteri taşıyan evler... Müze anlayışıyla kullanılan Svrzo Evi (Svrzına Kuca) Doğu mimarisinin en iyi şekilde restore edilip, döşenip korunmuş bir örneği... Her eski yapıtın bir fonksiyonu var burada.

Banja Luka'da Ferhat Paşa Camii (1538), Avusturya - Rus savaşında (1739) hasar görmüş, İkinci Dünya Savaşı'nda bombalanmış, bugün eski haliyle karşımızda.

Viyana yakınlarındaki Krens kasabası, eski yapıtların fonksiyon açısından çağdaş günlük yaşamının bir parçası haline getirildiği, sit korumasının en iyi yöntemlerinin örneklerini veren

bir yer. Gerekli mevzuat tedbirleri, kuruluşlar (vakıf) amaca en uygun biçimde kenti koruyorlar.

KONGRE GÜNLERİ

Budapeşte'nin özellikle Buda bölümü. Attila Caddesinden başlayarak, kalesi, ılıca hamamları ve Gül Baba Türbesi ile ilginç. Her eski yapıta burada da bir günlük yaşam fonksiyonu verilmişti.

V. Uluslararası Türk Sanatı Kongresi 16 ulusdan 160 delegenin katılımıyla Macar Milli Müzesi'nde başladı. Türk bilim adamlarının bildirimlerinin nicelikleri ve nitelikleri gurur vericiydi. İki ayrı binayı kullanmak zorunluğu ve 4 grupta aynı anda dört bildirinin okunması, izlemeyi güçleştirdi. Kongrenin açılış ve kapanış törenlerine sahne olan ve Türk sanat eserlerinin sergilendiği salonun duvarına kongreye katılan ulusların bayrakları resmedilmişti. Bunların arasında aslına benzemeyen, hem de önemli bir şekilde benzemeyen tek bayrak, Türk Bayrağıydı. Elçilik mensuplarının kongreye gösterdikleri ilgisizliği bir hafta boyunca izledikten sonra, bayrağımızın o haliyle de olsa resmedilmiş olmasına neredeyse şükredecektik...

Eğer Türkiye Kültür Bakanı kongrenin açılışına katılarak, üyelere verdiği güzel akşam yemeği ile ilgi göstererek ve Peç kentinde bir bölümü müze biçiminde, bir bölümü de ibadete açılan Yakovalı Hasan Camii'nin açılışında güzel bir konuşma yaparak konuya sahip çıkmasaydı, elçilik mensuplarının varlığından ne biz, ne de başkaları haberdar olabilirdi.

Kongre başkanlığının üyeler için düzenlediği gezi, Peç'deki Türk yapıtlarını, Siklos kalesini, içindeki otel ve lokantayı, Zigetvar kalesini incelemek olanağını da verdi.

Kongrenin kapanışından sonra inceleme programımız uyarınca Bükreş üzerinden Braşov'a ve oradan Plovdiv'e gittik.

NASIL KORUNUYOR?

Eski Plovdiv'de kale içinde tarihî Türkiye'nin sokaklarını, konaklarını, evlerini karşınızda görünce, daha doğrusu kendinizi arnavut kaldırımlarının üzerinde, Türk yapısı kemerlerin altında, Türk konaklarının ve evlerinin yanbaşıda bulunca geçmişde bir Türk semtinde yaşadığınızı kabulleniveriyorsunuz. Nasıl korunmuş bu semt, bu evler, kim korumuş, niçin korunuyor? Bu soruyu çözmek için hırsla araştırmaya başlıyoruz.

Ortaya, yalınlaştırılmış bir çözüm çıkıyor:

«Eski Şehir İdaresi Koruma Merkezi» adlı bir devlet örgütü bu eski eserleri, içine yaşam katarak taptaze tutuyor. Restorasyon bilimsel şekilde yapılıyor. Yalnız restorasyon değil, bir sokağın köşesinde inşasına yeni başlanan ev, tabela üzerindeki plânına uygun olarak bütün ayrıntılarıyla bitişindeki evin tarihî özelliklerini taşıyacak, sokağı tamamlayacak. Konaklardan büyükleri müze olarak kullanılıyor, bir kaç uygun bina taverna ve lokanta şeklinde hizmet görüyor. Bir büyük konak ise Ressamlar Birliği ve Mimarlar Odası olarak konunun içinde yaşıyor; resim galerileri evlerin avlularında, içlerinde yer alıyor. Mahalledeki restorasyonu tamamlanmış öteki evler halk tarafından iskân edilmiş... Koca bir semt tarihî dekorunun içinde günlük hayatını yaşıyor; çürüyüp gideceğine, her doğan günle yenileniyor, canlanıyor, turistlerin yönelip, yöneltiliği, ihtiyaçlarının karşılandığı, kendi kendini rahatlıkla finanse eden, ülke ekonomisine de katkıda bulunan tarihten bir parça burası.

Bu tarihî yapılarla övünmeye hakları olmayanların, bu eserleri silmek içgüdüsüne boyun eğecekleri sanılanların, tam tersi bir davranışla kültür mirasımıza sahip çıkma çabaları, tarihî değerleri koruma ve bunlardan yararlanma yöntemine başvurmaları, çok yalın ve doğru bir çözüm bulmaları kişiyi şaşırtıyor ve düşündürüyor.

NEDEN BİZ DEĞİL?

Balkanlar'da yaşam kazandırılarak korunan tarihî Türk yapıtlarını, evlerini hayranlıkla izledikten sonra düşünüyoruz: Eski bir Türk mahallesini, eski bir Türk konağını, eski bir Türk evini görebilmek için Balkanlar'a seyahat zorunda mı kalacağız?

«Hayır» demek istiyoruz ve bu soruyu «Hayır» diye yanıtlamak gerek. Kendi ürünümüz olan, kendi kültürümüzün yapıtlarını, kendi ülkemizde, kendi kentimizde biz de koruyabiliriz. Ama, söze başlayarak değil, vakit geçirmeden işe başlayarak; sadece yasak kararları olarak değil, yapıcı yöntemler uygulayarak.

Kültür Bakanlığı'nın kuruluş kanunu ve bütçe yetersizlikleri belki zamanla giderilebilir. Bugün için çok önemli bir girişimin, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın Boğaz'daki köşk ve yalıların korunması ve yaşatılması yolunda başladığı girişimin bu konuda örnek ve önder bir çalışma olacağına inanıyoruz; gezi boyunca yaptığımız incelemeler de bizi bu kanıya ulaştırdı. Turizm ve

Bize gelen KİTAPLAR

● Yaşar Faruk İnal : «MASAL BAHÇESİ». Kitapta 25 masal yer almaktadır. Bir bölümü Türkiye Radyoları'nda «Bir varmış, bir yokmuş» programında okunmuştur. İsteme adresi : Çatal Sokak, No. 18/3, Maltepe - Ankara. Eser, 18 X 13 cm boyunda, 64 sayfa, 5 lira.

● Muzaffer Reşit : «EN GÜZEL DÜNYA FIKRALARI». Yedinci basılış. Seçilmiş özlü fıkralar. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar Dizisi : 167. Eser, 16,5 X 12 cm boyunda, 160 sayfa, 10 lira.

● Yaşar Faruk İnal : «NURAN ÖĞRETMEN». Çocuklara Şiirler. Yurt Denince ve Nuran Öğretmen bölümlerine ayrılan kitapta 35 çocuk şiiri yer almaktadır. İsteme adresi : Çatal Sokak, No. 18/3, Maltepe - Ankara. 18 X 13 cm boyunda, 64 sayfa, 5 lira.

● Yaşar Nabi : «GÜNÜMÜZ DÜNYA HİKAYELERİ». Kitabın içinde 27 hikâye yer almaktadır. Varlık Yayınları, Büyük Eserler Kitaplığı Dizisi : 248. Eser, 16,5 X 12 cm boyunda, 202 sayfa, 15 Lira.

● Belkis Acar : «KİLİM VE DÜZ DOKUMA YAYGILAR». Kilim ve dokumalar hakkında geniş bilgi, Manioğlu, Hirchs, Arrdt, Güner, Acar, Denny tarafından çekilen renkli fotoğraflar. Türkçe ve İngilizce Önsöz'den sonra belgeler, Notlar, Kaynaklar, Terimler Sözlüğü ve Bibliyografya yer almaktadır. Akbank'ın bir kültür hizmeti olan eser, kuşe kâğıda basılmıştır. Ay Yayınları Türk Süsleme Sanatları Serisi : 3. Ciltli, renkli kurtülü, 38 X 23 cm. boyunda, 60 sayfa, 100 lira.

Tanıtma Bakanlığı'nın her yönü ile olumlu bir düşünüş ve koordinasyon anlayışı içinde ele aldığı konuyu, karar aşamasından ivedilikle eylem düzeyine getireceği umudu şimdilik tek umudu-muzdur.

(1) İki 1959'da Ankara'da yapılan ve her dört yılda değişik ülkelerde tekrarlanan Uluslararası Türk Sanatı Kongresi 1963'de Venedik'de, 1967'de Cambridge'de, 1971'de Aix-En-Provence'de toplanmıştır. Kongre gelecek toplantısını 1979 yılında eylülün ilk yarısı Münich'de yapacaktır.

MİLLÎ FOLKLOR ARAŞTIRMA DAİRESİ YENİ BİNASINA TAŞINDI

Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi, Kültür Bakanlığı, Bayındır Sokak, No. 33 teki eski yerinden yeni ayrılan yerine, Etnografya Müzesi yanındaki eski Halkevi binasına taşınmıştır.

Millî Folklor Araştırma Dairesi'nin yeni adresi şöyledir :

Millî Folklor Araştırma Dairesi

Başkanlığı,

Etnografya Müzesi Yanında,

Eski Halkevi Binası, Kat 2,

Ulus - Ankara

Millî Folklor Araştırma Dairesi'ne yeni binasında daha faydalı ve geniş çalışmalar yapmasını ve kütüphanesinin düzenlenerek bütün araştırmacı ve incelemecilere açılmasını dileriz.

T.F.A.

BİR OZAN, BİR DESTAN

Yazan : M. Sabri KOZ

Kimliğini açık olarak bilemediğimiz halk ozanı Murad Ali'nin I. Dünya Savaşı için söylediği destanı veriyorum bu yazıyla... «Bin üç yüz otuzda bir emir çıktı» dizesiyle başlayan destanın bu savaşı için söylendiğini 1330 (Mali yıl) 'un arşılığı olarak 1914/1915 yıllarını bulunca (1) bildim. I. Dünya Savaşı için devlet çok sayıda asker topladığından, Murad Ali «Muinli muinsiz aradan kalktı» diyor. «Muinli» ve «Muinsiz», bir askerlik terimidir. Bugün kullanıldığını sandığım bu terimler Cumhuriyet'ten önceki yıllara ait olmalı. Muinli : «Askere alındığı zaman na babasına, evli ise karısına ve çocuklarına bakacak kimsesi olan» anlamına gelir. Muinsiz ise : «Geride bıraktıklarına bakacak kimsesi bulunmayanlar»a denilir; bunlar yaşları genç askerliğe alınmaz ertesi yıllara bırakılırdı. Savaşın şiddeti ve devletin içine düştüğü güç durum dolayısıyla her iki sınıfa giren askerlerin yurum yapılmadan nasıl cepheye gönderildiklerini bu kısa destan bize çok iyi anlatmaktadır.

Elbistan ve yöresinde adı köy sınırlarının dışına çıkamamış yüzlerce halk ozanı arasında Murad Ali'nin bugüne ulaşması bir tesadüf sonucudur. Her Anadolu çocuğu askerlik çağında destan söylemeye, türküler düzmeğe düşkün olur. Ben Murad Ali'nin bu gençlerden biri olduğunu kabul ediyorum. Ünlü biri olmadığı kimliğinin o yörede kimse tarafından açık olarak bilinmemesinden, başka eserlerinin duyulmamış olmasından da anlaşılıyor. Bu destan bana Elbistan'ın kinözü (Celâ) Kasabasının Himmet Karakoç (1312 «1896/1897» — 1972) yazdırmıştı. Kendisi de usta bir halk ozanı olan Himmet Karakoç, Murad Ali'nin Elbistan'a bağlı İzin ya da Bartu köylerinin birinden olduğunu söylemişti. Kendisi destanı cepheye giden askerlerin ağzından duyup öğrenmiş... Sorduğum kişiler bu destanı duyduklarını fakat Murad Ali üstüne bildikleri olmadığını söylemişlerdir. Herkes harmanını koyup gidiyor.

DESTAN

Bin üç yüz otuzda bir emir çıktı
Nicesinin evin başına yıktı
Muinli muinsiz aradan kalktı
Herkes harmanını koyup gidiyor

Göremek (2) dostunan konup göçmeyi
Kim koyucu (3) samanının saçmayı (4)
Gönül istemiyor ağız açmayı
Çirkin havadisler duyup gidiyor
Harçlığı olmayan karın doyurmaz
Korkarım ki bu yıl bizi koyurmaz (5)
Kadir Mevlâm bunu günah buyurmaz
Şihtarlar (6) da orucun yiyip gidiyor
Bilen yüzer bilemeyen kalaklar (7)
Alkış eyleyen (8) kabul olsun dilekler
Yeryüzünde insan gökte melekler
Bütün Muhammed'i sevip gidiyor
Aman Allah aman alt etme bizi
Bütün İslâmınan doldu yeryüzü
Kavgaya ulaştı Eattalî Gazi
Hünkâr da onları sayıp gidiyor
Amanın İslâmlar açışman (9) boşta
Muhammed Hanefi girdi bir başta
Hazreti Ali de geldi savaşa
Binmiş Döldül'üne evip gidiyor
Eba Müslim methederdi kendini
Kimse bilmez o yigidin kendini
Demir olsa koparırdı bendini
Hamza da asvabın geyip gidiyor
Boşta beklemeyin ıssız öreni (10)
İrahat komazlar burda kalanı
Hakkın sevgilisi Veysel Karanî
Çekmiş devesini yayıp gidiyor
Biz biliriz İslâmîliğin yolunu
Kim beslesin avratların dulunu
Kimi kızı kodu kimi gelini
Murad Ali'm böyle deyip gidiyor

(1) Faik Reşit Unat, Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Kılavuzu, Ankara, 1974, 136. sayfa.

- (2) Göremek : Göremeyiz.
(3) Koyucu : Koyacak.
(4) Saçma : Harman yerinde kalan ırl saman.
(5) Koyurmaz : Koyvermez, bırakmaz.
(6) Şih : Şeyh.
(7) Kalaklamak : Olduğu yerde kalmak, ilerleyememek.
(8) Alkış eylemek : Hayır dua etmek.
(9) Acışmak : Topluca acımak, üzülmek.
(10) Ören : Yıkık, harabe yer.

Gelenekler :

ROMANYA'DA YAĞMURLA İLGİLİ ÂDETLER

Yazan : Dr. Nevzat GÖZAYDIN

Türk Folklorunun bazı ürünlerinin insanlığı çok eski günlerinden bu yana, çeşitli yerlerde korunageldiğini, Türkiye'deki motiflere birçok yönden benzerlik gösteren bazı motiflerin Osmanlı İmparatorluğu'nun uzun yıllar topraklarında hüküm sürdüğü ve bu süre içinde kültür alış - verişi yapmak zorunda kaldığı komşu Avrupa milletlerinde de mevcut bulunduğunu görüyoruz (1). Bunlardan çok geniş bir sahaya yayılan ve belki de en önemlilerinden birisi, özellikle çocuklar tarafından yağmurun yağmasını sağlamak amacıyla düzenlenen törendir. Bu törenin, komşu Balkan devleti Romanya'da nasıl düzenlendiğini, sayın Bn. Eugenia POPESCU - JUDETZ, bize Ankara'da 30.12.1972 tarihinde anlatmıştı (2). Aynı konuda Türkiye'deki motiflerin buna benzerliği dikkatimizi çektiği için, derlediğimiz bu kısa notları, herhangi bir yorum yapmadan, diğer araştırmacıların bilgisine sunmak istedik.

«Eskiden gerek yağmurun yağmasını ve gerekse şiddetli ve istenilenden fazla yağın yağmurun bir an önce dinmesini sağlamak için bir oyun hazırlanırdı ve oynanırdı. Bu oyunun adı «Paparuda» idi.

Yağmura ihtiyacın fazla olduğu zamanlarda yağmur yağmazsa, çocuklardan biri önce çirilçaplak soyunur, sonra çeşitli ağaçların bol yapraklı küçük dallarıyla tepeden tırnağa kadar örtülür ve bu dallar çocuğun vücuduna ustalıkla bağlanırdı. Böylece, çocuğun yürümesi hatta koşması esnasında dalların düşmemesi sağlanırdı. Diğer çocuklar, bu yapraklarla örtülü çocuğu ortalarına alarak köydeki evlerin hepsini teker teker dolaşırlardı. Bir evin önüne gelindiğinde topluca hep bir ağızdan :

«Gel Paparuda
Yağmuru getir
İhtiyacımız var
Bol yiyeceğe»

Şeklinde bir dörtlüğü okurlardı. Evlerin pencerelerinden çocukların üstüne bol bol su dökülür ve özellikle yapraklarla örtülü çocuk iyice ıslatılırdı. Diğer çocuklara da un, yağ, buğday, yumurta gibi yiyecek maddeleriyle bir miktar para verilirdi (3). Toplanan yiyecekler, çocuklar tarafından oyundan sonra pişirilirdi ve pişen bu yemek hep birlikte açıklık bir yerde yenirdi. Ço-

cuklar herşeyi kendileri organize ederler ve hiç bir işe büyüklerini karıştırmazlardı.

Bu oyun esnasında «Kaloyan» adı verilen bir bebek de göze çarpardı. Haç şeklinde birbirine tutturulan iki değnek, renkli kumaş artıklarıyla süslenir, bezenir ve sonra toprağa gömülürdü. Bu bebeği toprağa gömme sırasında, siyah efbeseler giyilir ve gerçekten bir cenaze töreni varmış gibi ağlanır. Böyle yapmakla mutlaka yağmurun yağacağına inanılırdı. Yağmur istenilenden fazla yağar da zararlı olmağa başlarsa, bu sefer, toprağa gömülmüş olan «Kaloyan» topraktan çıkarılır ve hemen yakınlarda bulunan bir akar veya durgun su içine bırakılırdı.

Artık köylerde bile bu törenlerin pek yapılmadığı göz önünde tutulursa, bu oyuna pek önem verilmediği veya köy çocuklarının bu oyunu unuttuklarını kabul edebiliriz.»

1) Daha geniş bilgi ve değişik konu ve motifler için bkz. :

- a. GAVAZZI, Milovan : «Methodisches zur Erforschung der orientalischen Elemente Südosteuropas» [Beitraege zur Kenntnis Südosteuropas und des Nahen Orients, C. 2 (München 1967), S. 28 - 39].
b. MATL, Josef : «Das orientalische Element in der Kultur der Balkanvölker» [a.g.e., S. 71 - 82].
c. RIHTMAN, Cvjetko : «Orientalische Elemente in der traditionellen Musik Bosniens und der Herzegowina» [a.g.e., S. 97 - 105].
ç. TURKOVA, Helena : «Die Reisen und Streifzüge Evliya Çelebis in Dalmatien und Bosnien in den Jahren 1659 - 61, Prag 1965, [Bu kitabın tanıtılması ve tenkid için bkz. : Nevzat Gözaydın, Türk Kültürü - Aylık Dergi, sayı : 120 (Ekim 1972), C. 10, S. 1282 - 1283].

2) Bn, Eugenia POPESCU - JUDETZ, müzik tahsili yapmış olup özellikle son yıllarda, Türk Müsikişi üzerinde değerli çalışmaları olan KANTEMİROĞLU ve Th. BURADA hakkında araştırmalarda bulunmaktadır. Ayrıca Türk Folkloru'nu ilgilendiren yazıları da Türkçeye çevrilmiştir. Bkz. : TFA., C. 12, Sayı : 237 (Nisan 1969) S. 5260 - 64; TFA., C. 13, Sayı : 254 (Eylül 1970) S. 5725 - 28;

ANADOLU KÖYÜNDEN

Yazan : Nizami NEFESLİ

Fotoğraf sanatçısı Z. Mehmet Tören'in sergilediği Anadolu köy yaşantısına ait bir fotoğraf :
Yufka açan kadınlar..

Basının genç mensuplarından sayın Z. Mehmet Tören, Güney Anadolu'da bir Türkmen köyünden çektiği fotoğrafları Ocak ayının 18 - 30. günleri arasında İstanbul Harbiye Sanat Galerisi'nde «Anadolu Köyünden» adıyla sergiledi. Pekçok ziyaretçinin izlediği bu fotoğraf sergisi Anadolu köylüsünün gerçek yaşamını ve geleneklerini canlandıran bir nitelik taşıyordu. Sergideki fotoğrafların her biri köyün sosyal, ekonomik bir safhasını gösteriyor, su katılmamış gelenekleri-

nin muhafaza edilmesini ve bunların dededen toruna geçişini ifade ve doğa sevgisini yansıtıyor.

Örneğin : Çeşme Başı, Ocak Başı, Harmanda paz, Harmanda kağı, Harmanda sabah, Düven, Üç arkadaş, Mutbak, Değirmenden dönüş, Tarladan dönüş, Dededen toruna, İmece, Torun ve diğerleri ciddi çok mânalı idiler. İnsanı hayalen bu saf ve temiz köy âlemine götürüyorlardı.

Özellikle : Yufka ekmeği incelenirken insanın burnuna mis gibi burcu burcu taze bir ekmeğin kokusu gelir gibi oluyordu. Anadolu köyünden ve benzeri folklorik sergilere folklorumuz bakımından gerçek özlem ve gereksinim duyuyorduk. Bunu, kendi imkânlarıyla ve başarı ile gidermeğe çaba gösteren sayın Z. Mehmet Tören'i kutlar, çalışmasının daha büyük oranda devamını dileriz.

2986
Sağlık Folkloru Araştırmaları : Türk Folkloru Araştırmaları,
Yıl: 27, c: 16,
HÜSEYİN RAHİMİNİN ROMANLARINDA HALK HEKİMLİĞİ
S: 320, s: 7587-7591 Yazan : Aydın OY

Modern tıbbın yanısıra, her toplumda bir de halk hekimliği görülür. Birtakım bitki köklerinin, yapraklarının ilaç haline getirildiği, âdet halini almış tedavi usullerine başvurulduğu bilinen halk hekimliği (sağlık folkloru) açısından Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında da malzeme oldukça zengindir.

Bu sağlık folkloru malzemesi incelendiğinde, İstanbul halkının âdet ve inanışları ile karşılaşırız. Bununla beraber, folklorun diğer alanlarında olduğu gibi, sağlık folkloru yönünden de bu malzemenin arasında bütün yörelerde görülebilecek nitelikte yaygın olanları da vardır.

Halk, hastalıkların tedavisinde mânevî yöne önem vermiş, hattâ doktor tedavisi görmüş olsa bile yine de okutmak, nefes ettirmek gibi çarelere başvurmadan geri durmamıştır.

BAŞ AĞRILARI

«Bir Muadele-i Sevda» romanında, Naki'nin eşi Bedia, şiddetli baş ağrılarında şikâyetçidir. Naki :

«Bu baş ağrısını tedavi içi getirmediğim hekim, okutmadığım hoca kalmadı.» diyerek mânevî yönü de inmal etmediğini anlatır. (Bir Muadele-i Sevda, 1315, 234. sayfa.)

Bedia, yarım baş ağrıları tuttuğu zaman başına bez bağlar. Bu beze halk çatki adını verir. Romancımız da aynı adı kullanıyor. Bedia, romanın birçok bölümünde başında çatkısı olduğu halde görünmektedir.

BAŞ DÖNMESİ

«Nimetsinas» romanında, Hesna Hanım, Neriman'ı yeni bir konağa hizmetçi olarak götürmüştür. Vapur ve arkasından araba ile yaptıkları yolculuk yüzünden yorgunluktan bitmiştir. Konağa gelince hanımlardan ricada bulunur :

«Bayıldım, bittim. Kızlar çabuk bir şekerli kahve pişirin. Aman başım dönüyor. (Nuriye Hanım'a hitaben) Kuzum hanımefendi, bir iki kişniş şekerli (1) ihsan etsenize. Baş dönmesine iyidir değil mi?» der. (Nimetsinas, 1927, 51. sayfa.)

BAYILMA

Bayılan bir insana karşı nasıl davranıldığını, onu ayıltmak için ne gibi çarelere başvurulduğunu «Nimetsinas» romanında görüyoruz. Kocasını Nihat Bey'in, evlerindeki hizmetçi Neriman'a gönül verdiği, kendisine ihanet ettiğini öğrenen Talât Hanım, bu haber üzerine bayılır. Konak halkı, Talat Hanım'ı ayıltmak için seferber olur :

«Cümlesinde bir telâş, bir heyecan, kıyamet... Lokman ruhları (2), gül sirkeleri (3), limonlar... Hâsılı, herbirinin elinde bir türlü devâ, baygının etrafını alırlar. Neriman, herkesten evvel hanıma sarılarak onu yattığı yerden kaldırır. Yastık gibi arkasına geçerek oturur. Kimi ruh koklatır, kimi alnına sirke sürer, kimi kollarını, bileklerini oğuşturur.» (Nimetsinas, 1927, 170. sayfa.)

Hasta kolay ayılmayınca annesi heyecanlanır. Konakta sözü geçen Hasna Hanım bir tek lifte bulunur : «Bir hekim çağırırsak» der. Bunun üzerine Nuriye Hanım şu cevabı verir :

«Hekimi ne yapacak canım? Alnına, kulaklarının arkasına sirke sürün, limon koklatın, lokman ruhundan bir bardak suyun içersine birkaç damla damlatıp ağzına dökün. Omuzlarını, kollarını oğun... Sıkıca çeyrekleyin (4), şimdi açılır.» (Nimetsinas, 1927, 171-172. sayfalar)

BİR LOKMANIN BOĞAZI TIKAMASI

Acele yemek yeme sırasında, boğazı tıkayan

(1) Kişniş şekerli : İçinde bir kişniş tanesi bulunan ufacık şeker.

Kişniş : Meydanogillerden, yaprakları maydanozu andıran ve kuru yemişi bahar olarak kullanılan bir bitki.

(2) Lokman ruhu : Hekimlikte kullanılan, pek uçucu, renksiz ve kendisine has kokusu olan bir sıvı. Eter.

(3) gül sirkesi : «Gül yaprakları siselere doldurulur, üzerine hâlis üzün sirkesi konarak evlerin güneşe karşı olan kaplamasına asılırdı.» Bayılmaların dışında da kullanılırdı. «Mısırçarşısı'ndan alınan yedi türlü baharla karıştırılarak sabahları çocuklara aç karnına birer kaşık yedirilirdi.» (Münevver Alp : Eski İstanbul'da Halk İlaçları, Türk Folklor Araştırmaları, 186. sayı, Ocak 1965)

(4) çeyreklemek : Çocuğu veya hastayı yükükoyun yatırıp ellerini ayak uçlarına dokundurma.

bir yiyecek lokması çeşitli usullerle ya yutturulur ya da dışarı çıkartılıp boğulacak duruma gelen insan rahata kavuşturulur, kendisine nefes alma imkânı sağlanır.

«Tesadüf» romanında Gülsüm'ün kocası Rifkî elinde bir çikın yemiştir, bir akşam eve dönmüştür. Rifkî'nin yaşlı annesi, çıkından aldığı bir muşmulayı yutamaz. Bu sırada :

«Oğlu Vefa çiğlik çiğliğe eteklerine yapışarak :

— Babacığım, bak. Haminnem boğuluyor! Ham bir muşmulayı yuttu diye başıncınca filhaka bakarlar ki, gözleri büyümüş, yüzü morarmış, boynu uzamış kocakarı kıkır kıkırdayıp duruyor. Hemen su yetiştirirler. Semirtmek için tuğla parçaları yutturulan hindilere yapıldığı gibi boğazını sıvaya sıvaya muşmulayı mideye indirirler, haminneyi hayata erdirirler.» (Tesadüf, 1945, 59. sayfa.)

ÇARPINTILARA KARŞI

Çarpıntısı tutan insanın ilk başvuracağı tedbir hemen bir parça su içerek bu heyecanlı durumunu gidermeğe çalışmasıdır.

«Nimetşinas» romanında karısı Talât Hanım'ın konakta bayılmış olduğu haberini alan Nihat Bey'in yürek çarpıntısı tutmuş ve «Teskin-i halecan için bir iki yudum su içtikten sonra Tayyar ile hemen kendini sokağa atmış, bir arabaya râkiben (binerek) eve dar gelmişlerdi.» (Nimetşinas, 1927, 175. sayfa.)

KAN TEMİZLEME İLACI

Bâzi halk kültürü malzemesi, folklor konusuna girsin girmesin, alâkalı olsun olmasın, romancı tarafından bir münasebet düşürülerek verilmiştir. Burada ele almakta olduğumuz ve «Metres» romanında rastladığımız kan temizleme ilacından da romancımızın bir vesileyle söz ettiği görülecektir :

Müştak'ın aşk mektubuna bir cevap yazdırmak üzere yazıcıya başvuran Saffet Hanım ile Dudu Kalfa, yazıcılıkta mesleğinin ehli birini seçmişlerdir. Yazıcı, cevap mektubunun başına «Ah! Mine! aşk çekmiş» (5) ve renk renk lâkaplar sıralamıştır. Sözü romancı tamamlıyor :

«Mayısta kökçülerin (6) her bünye için bir devâ-yı müessir olduğu iddiasıyla şahtereden (7), gelincikten tertip ettikleri tasfiye-i dem (8) dâvi-i meşhûru gibi yazıcı da bu «nigâhı fettâh, mümeyyan, œerv-i revan terkipleri reçetelerini köre, şaşıya, topala, çolağa, uzuna, kısaya hep kullanırdı.» Metres, 1316, 512. sayfa.)

KARIN ŞİŞMESİNE KARŞI

«Tesadüf» romanında, Şöhret hâmilelerdir. Gerçeği bilmeyen anne ve babası, yakınları, konu komşu Şöhret'in hastalandığını sanırlar. Onlara göre, Şöhret'in karını şişmekte, belki de dalağı büyümektedir. Konuyu Hüseyin Rahmi'den okuyalım :

«Şöhret'e bir hastalk âriz olur. Bir bulantı, bir halsizlik; doktora götürürler. Tabip muayeneden sonra bu hastalığa bıyık altından güler. Öyle tesirli bir ilâç vermez. Kızın evvelki elbisele-

(5) «Ah Minelaşk» Burdan 40-50 sene öncesine kadar «Ah minelaşk» yazılı resimler dükkanlarda, kahvelerde daha nerelerde görülmezdi. Bu yazılı manzaralar ateşle suyun, iki zıd mizacın belirtisidir.

Yedi dağın tepesinden ateşler fışkırırken iki gözlü «H» nin gözlerinden akan yaşlardan denizler meydana gelmede, elifin başından ateşler, dumanlar yükselmektedir... Daha doğrusu elif ateşi, «H» ise suyu temsil etmemedir.

Burada iki gözlü «H» aşk oku ile yaralanmış, yerde sürünen bir kalbe benzer.

Bu yazı-resim, süsleyici olmadan çok büyüleyici bir tılsım gibidir.» v.d. (Malik Aksel: Ah Minelaşk Yazı-Resim... Tabiat, Türk folklor Araştırmaları, 213. sayı, Nisan 1967, ayrıca aynı yazar, Anadolu Halk Resimleri. İstanbul 1960, 48-50. sayfalar.)

(6) kökçü : Eskiden, ilâç yapmakta kullanılan türlü kök, kabuk, çiçek, yaprak gibi şeyleri satan kimse.

(7) şahtere : Çiçeklerinde fûmarin adlı bir alkaloid bulunduğu için hekimlikte kullanılan bir çiçek.

(8) tasfiye-i dem : Kan temizleme. Yurdumuzun birçok bölgelerinde görülen bir halk hekimliği âdetidir. Kış mevsimi boyunca, daima kuruyiyecekler yenildiği için kanın değiştirilmesi, dolaşımının hızlandırılması, koyulaşmış kanın normal hale gelmesi için birçok çarelere başvurulur. Kimi yerlerde kan aldırılır, sülük yapıştırılır. Kan aldırmanın adı hacamatdır. Hacamat ve sülük aldırma için bkz : M.Halit Bayrı : İstanbul Folkloru, İst. 1947, 99. sayfa.)

Gözlemci yazar Hüseyin Rahmi, şahtere ile gelincikten kökçülerin yaptıkları bir kan temizleme ilacından söz etmektedir. Hüseyin Rahmi'deki bu gözleme dayanan bilgilere M. Halit Bayrı'nın İstanbul Folkloru'nda rastlanmıyor.

ARAŞTIRMALARI

ri vücuduna dar gelmeğe başlar. Karnında acı bir genişleme istidadı peyda olur. Semirme dense o değil. Çünkü şişkinlik karına münhasır.. Kızın bilâkis çehresi soluyor, ufalıyor, boynu inceliyor... Kurşuncu Rabia Molla'dan tutunuz da Solakoğlu Memiş'in karısına kadar konu komşu toplanırlar. Kadınca bir konsolto yaparlar. Kimi zavallı kız kırba (9) olmuş kimi «maşraba» olmuş der. Bazıları bu kadar yetişkin kız kırba olmaz; dalağına ufunet gelmiş olduğunu iddia ederler. Türlü türlü deva tertip ederler. Büyücek bir tencere kızgın, küllü su yapıp içine yedi baş kırmızı biber atılarak kız bu kaynar buğunun üzerine oturtulursa tekmiil derdi suya akacağı iddia olunur. Daha ne devalar, ilâçlar!» (Tesadüf, 1945, 124. sayfa.)

«Ciğerciden dalak alırlar, hasta kızın karını üzerinde keserler; daha pek çok ev ilâçları yapılır.» (Tesadüf, 1945, 125. sayfa.)

KIRIK ÇIKIĞA KARŞI

«Tesadüf» romanında, mahallelinin «Hoca Hanım» diye hitabettiği Nefise Hanım'ın kapı vurduğu bir sırada merdiven basamaklarını acele acele inmesi, düşmesine sebep olur. Bir yerlerinin ağrıdığını hisseder. Yetişen komşu kızı Gülsüm'e ve kocası hacıya başından geçenleri anlatır :

«Küt dedi aşığım yerinden oynadı. Sonra iğil iğil içimden bir âletim koptu, duydu. Artık yerimden kalkamıyacak mıyım?» (sayfa 15)

«Kalçamın sızısına can dayanmıyor. Hacı Baba'yla beraber ayağımdan tutun da kuvvetlice bir silkin. Belki aşığım yerine oturur. Üzerine de bir havacıva muşambası (10) yapalım, çabucak sarıverelim. Bakalım nasıl olur?» Tesadüf, 1945, 16. sayfa.)

Romandan aldığımız bu bölümde kırık çıkıklarına karşı uygulanan iki âdeti görmekteyiz: Kuvvetlice silkelemek ve havacıva muşambası sarmak. Halk arasında yaygın olan diğer âdetler de vardır.

ÖKSÜRÜK İÇİN

Öksürük kesmek ya da dindirmek için halk birçok ilâçlar kullanmaktadır. Bu çeşitli ilâçlardan biri de ciğer otu (11) dur. «İffet» romanında bir mahalle kocakarı öksürüğe tutulmuştur, dert yanarken şunları söyler :

«Ben öksürüğe uğradığım zamanlar, bizimki «Ciğer otunu bol bol kaynat da iç.» diyor. He kim yüzü gördüğümüz yok.» (İffet, 1312, 65. sayfa.)

DiĞER TEDAVİ VE İLÂÇLAR

Sağlık folkloru yönünden «Nimetşinas» romanında iç içe birkaç malzemenin arka arkaya geçtiği bir bölüm dikkat çekmektedir. Talât Hanım'ın doğum yapma günleri yaklaşmaktadır. Bu nedenle, bir yahudi doktor, konağa getirilir. Doktorun hazır ayaklarına gelmiş bulunması, konakta hizmet eden aşçı, kalfa gibi görevlileri sevindirir. Bu, kaçırılmaması gereken bir fırsattır. Herbirinin öteden beri şikâyet ettikleri birer dertleri vardır. Bedava tarafından muayene edilebilmek, ilâç almak arzusuyla her biri, bir değerinin arkasından doktora rahatsızlıklarını söylemeğe başlarlar. İşi acele olan ve parasız bakmaya gönlü olmayan doktor, onları yarım yamalak dinleyecek ve halk hekimliğine giren birtakım tavsiyelerde bulunacaktır :

«Sofranın ortasında Emsâl Kalfa tabibi durdurarak :

— Kuzum hekim Yasef Efendi: Azıcık şu küçük odaya gir de beni de muayene et.

— Ne var? Yine ne oldun? kalfa hanım? Eski derdin mi tepreşti?

— Bilmez misin doktor son geçreğimin altında sancı...

— Yine o sancı mı? Yine yalın ayak taşlık yıkadın, ondan oldu değil mi?

— Ah nasıl bilirsin doktor? Öyle ya taşlık yıkadım. Yalancı bakıcı gibi her şeyi anlarsın...

— Ayaklarını sıcak tut. Ben sana hardal gön-

(9) kırba : (Halk dilinde) Karın şişiren hastalık. Deriden su torbası.

(10) havacıva muşambası : Eziklerde ve mafsâl ağrılarında kullanılır. Eczacıların dilinde kapsiplast yakısı derir. Balmumu veya yağmumu, zeytinyağ, kâfuru ve terebentin gibi maddelerin eriyiğine amerikan bezi batırılırsa bu kez muşamba halini alır. Ağrıyan yerin üzerine sarılıp iki üç gün bırakılır.

(11) ciğer otu : Yapraklı kara yosunları şubesinden bir bitki sınıfı. (Görüldüğü üzere halk hekimliğinde öksürük için kullanılmaktadır)

dereceğim. Onu ağrıyan yerlere yapıştır. Daha olmazsa hamama git, boynuz çektir. (12)

— Başka bir ilaç vermiyecek misin? Hanıya geçenlerde bir şurup verdi.

— O şurup galiba tatlı geldi. Yine isfiyorsun? Merak etme. Bu sefer ilâca lüzum yok...

Emsâl kendi kendine söylenir:

Hanımlara olsa kutu kutu, şişe şişe ilaç gönderir... Bana gelince insanın yüreğini ateş gibi yakan hardal verir.

Doktor merdiven başına yaklaşınca bu defa Şevk-efzâ önüne çıkarak:

— Kuzum doktor bana bakmadan gitme. Hastayım, kendimi beğenemiyorum.

— Ey sen de mi hastasın? Senin zorun nereden bakalım?

— Göğsümden. Öksürüyorum. Geceleri sabahlara kadar öksürüyorum. Dilim hiç içeri girmiyor.

— Aman kalfa hanım, bu ne tuhaf hastalık seninki böyle? Geceleri ağzın açık mı yatıyorsun?

— Pek öksürüyorum, pek...

— Hırkanı çıkardın, Çamaşır yıkadın. Mutbahta cam açık kaldı bakmadın, öksürüğe yakalandın.

— Tıpkı tıpkı dediğin gibi oldu.

— Attardan ihlamur aldır, bu akşam kaynat. Onu iç. Göğsüne arkana sıcak havlu koy. Bir güzel terle, bir şeyin kalmaz.

— A böyle ezbere ilaç olur mu ayol. Ne nabzıma baktın ne de göğsümü dinledin... İhlamuru kaynatıp içecek olduktan sonra senin usta Yasef'liğin neye yaradı? Emsâl'e hardal göndereceksin ya? Benim de nabzıma bak. Münâsıp bir ilaç gönder.

— Al lâfi otur aşığıya.. İhlamuru ha ben dükkânda kaynatmışım; ha sen burada kaynatmışın!..

— Canım hani ya sen geçenlerde tatlı, iyi kokulu bir ilaç vermiştin. O ilaç göğsümü iyi yumuşattıydı...

— Hep bunlar kokusu güzel tatlı ilaç içmek için hastalanıyorlar. Peki kalfa hanım peki.. Emsâl'e hardal, sana tatlı bir ilaç göndereyim... Fakat aşçı kadının elinden nasıl kurtulacağım?

Doktor merdivenden iner inmez doktorun yukarıdaki keşfi vechile aşçı kadın mutbahtan zuhur ederek:

— Hekim efendi ayoll Gel bu aşığıki odaya

gir de benim içini dinle... Giceleri yatağına girince sol tarafında tık tık tık ediyor. (Midesini göstererek) Burada taş gibi bir şey var. Eğer geçirirse rahat ediyor, geçirmezse içini sıkıntı basıyor. Gice döşeğinde çırpınıyo, çırpınıyo, bu benim derdim anlarsa ozaman sana âferim usta hekim diyece... Sen geçenlerde benim göğsünü dinledi. Karnını dinlemeli. Benim illeti orada. Gurul gurul ediyor..

— (Gülerek) Aşçı kadın senin illeti anladım. Geçen gün tatarböreği yaptın. Üzerinde sarmısaklı yoğurt döktün. Yedin yedin yedin... Sonra yalancı dolma yaptın... Onu da yedin... Üzerine üç bardak su içtin. Şiştı karnın dünbelek gibi... Sonra hastalandın...

— (Hayretle) Karnını dinlemeden bunları sen nasıl anladı ayo?. Dinlemediği vakit karnı sana lâkırdı mı söylüyo? Gur gur ederken ben karnını dinleyo hiç bir şey anlayamıyo... Bazen teğ dolabtan yemek çalınıyo... Kedi mi yiyo? Anlamıyo... Onları kim yiyo?

— Ben tel dolaptaki yemekleri bilmem.

— Benim karnındaki yemekleri nasıl biliyo?

— Bu, hekimliğe ait bir san'at... Sana da mı öğreteceğim?

Doktor yürür. Aşçı kadın haykırarak:

— Ayo gelip bana baksana! Dinlesene!

— Ne seni dinleyeceğim? Senin hastalık, ben biliyorum, tatar börek, yalancı dolma, pilâv, makarna yeme. Çok su içme... Limon kabuğuyla nane yaprağını suda haşla iç...

— Ben börek pişirecek, evin içinde herkes yiyece de ben yemeyecem mi? Ben ilaç isterim. Şişeye koy da yolla..

— Peki peki, sana bir ilaç göndereyim...

— Aman acı olmasın... Büsbütün gönlünü bulandırıyo...

Doktor orta kapıdan çıkar. (Nimetsinas, 1927, 182 - 186. sayfa)

Romandaki bölümde yer alan malzemeyi bir de tasnif ederek gözden geçirelim. Doktor Yasef, halk hekimliği açısından hangi hastalıklara karşı ne tavsiyede bulunmuştur; onu görelim:

(12) boynuz çektirmek: Soğuk algınlıklarının sırasında hastaların özellikle sırtlarına içine pamuk konulmuş şişeleri kapamak. Pamuk yakılır, şişe ağız kısmından vücuda yapışır. Eti içine doğru çeker. Şişeler çay bardaklarının daha kısa boyulu şeklindedir. Belli bir müddet sonra çekilir.

Akşehirliilerin Yerinde Bir Davranışı :

NASREDDİN HOCA GÜLMECE ÖYKÜSÜ YARIŞMASI

AMAÇ :

Nasreddin Hoca ve Turizm Derneği, ölümsüz Hocanın anısına saygıyla,

— Dünya gülmeceesinde önemli bir büyük yeri olan Türk gülmeceasını daha etkinleştirip yaygınlaştırmak,

— Genç kuşakların gülmeceye ilgilerini artırmak,

— Yazarlarımızı gülmeceye özendirmek,

— Uluslararası gülmececilerle ilişkileri pekiştirmek.

— Gülmece aracılığıyla başka ülkelerle dostluk ilişkileri kurmak amacıyla, gülmece öyküleri yarışması düzenlemiştir.

YARIŞMAYA KATILMA KOŞULLARI :

1 — A Profesyonel, amatör bütün Türkiye'li yazarlar. B) Türkiye dışındaki Türk soydaşı yazarlar. C) Türkçe yazan Türkiye dışındaki Türk olmayan bütün yazarlar. D) Türkologlar ve Türkçe öğrenip yazabilen bütün yabancı yazarlar bu yarışmaya katılabilirler. Bu durumdaki yazarlar, öykülerini Türkçe yazıp yarışmaya katılabilirler. Bu durumdaki yazarlar, öykülerini Türkçe yazıp yalır ve çeviriyi gönderebilirler.

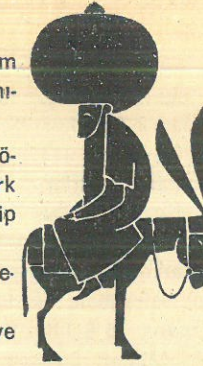
2 — Yukarıda sayılanlardan başka, ülkelerin profesyonel ve amatör yazarları da bu yarışmaya katılabilirler. Bunlar öykülerini şu altı dilden biriyle yazıp gönderebilirler. İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça, Arapça. Bu altı dilden biriyle yazılmış gülmece öykülerini gönderen

Göğüs sancısı : Ayakları sıcak tutmak, sancıyan yerlere hardal yapıştırmak, hamama gitmek, boynuz çektirmek.

Öksürük : İhlamur kaynatmak, göğüse ve sırta sıcak havlu koymak, terlemek.

Mide rahatsızlığı : Hamur işi ve hazmı güç yemekler yememek, nane ile limon kabuğunu kaynatıp içmek.

Sağlık folkloru yönünden, Hüseyin Rahmi'nin romanlarından elde edilecek malzeme, derleme ve değerlendirmede önemli rol oynayacaktır. Fakat bunun için, bütün eserlerinin noksansız incelenmesi gerekir.

yazarlar, isterlerse kendileri Türkçeye çevirebilir ve çeviriyi gönderebilirler.

3 — Nasreddin Hoca ve Turizm Derneği üyeleri, Seçiciler Kurulu üyeleri, Yargıcılar Kurulu üyeleri yarışmaya katılmazlar.

4 — Bir yazar, birden çok öyküyle yarışmaya katılabilir.

5 — Yarışmaya gönderilen eserlerde, yazarın kimliğini belli eden adı, imzası ve işareti gibi şeyler bulunmayacaktır. Yarışmaya katılanlar, eserin üzerine dört harf yazacaklardır. Bir zarfın dışına da aynı dört harfi yazacaklardır. Adlarını ve adreslerini yazdıkları bir kâğıdı içine koyarak zarfı kapayıp öyküleriyle birlikte yarışmaya göndereceklerdir.

6 — Yarışmaya katılacak eserler iki aralık satırlı olarak daktiloyle, kâğıdın yalnız bir yüzüne yazılmış olacaktır. Yarışmaya gönderilen her öykü beş kopye olmalıdır.

Öyküler en çok altı daktilo sahifesi olmalıdır.

Yarışmaya katılacak gülmece öyküleri en geç 1 Mayıs 1976 gününe dek aşağıdaki adrese iadeli taahhütlü olarak posta ile gönderilmiş olmalıdır.

Gülmece Öyküsü Yarışması, Nasreddin Hoca ve Turizm Derneği

Akşehir

7 — Yarışma sonuçları, her yıl yapılmakta olan Nasreddin Hoca Şenliklerinden bir ay önce sonuçlanır ve Şenlik Günleri içinde açıklanarak ödül törenleri yapılır.

8 — Yarışmaya gönderilecek öyküler, önce başka yerde yayınlanmamış ve yayınlanmış öykülerden esinlenilmemiş olmalıdır.

**

Her yıl düzenlenecek olan Gülmece Öyküleri Yarışması bir deneme olarak yalnız bu yıl için yerli yazarlar arasında açılmıştır. Bu yılki yarışmadan sonra, Gülmece Öyküleri Yarışması Uluslararası nitelik kazanacaktır. Yazarlar öykü konusunun seçiminde özgürdür.

Yarışma şartlarına göre Nasreddin Hoca Gülmece Öyküsü Yarışmasının birinci, ikinci ve üçüncüsü seçilir. Bu derecelerden sonra değerlendirilen iki öykünün yazarına da mansiyon verilir.

Birinciliği kazanan gülmece öyküsünün yazarına bir altın Nasreddin Hoca plâketi ve diploma-

SAFRANBOLU MİMARİ DEĞERLERİ VE FOLKLOR HAFTASI

Yazan : Yaman AKBAYAR

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1975 yılı, Uluslararası Kadın Yılı olarak duyurmuştu. İlkemizde de, bu konuyla ilgili, çeşitli alanlarda, eşitli çalışmalar yapıldı.

Öte yandan, 1975'i, Avrupa Konseyi de, Avrupa Mimarî Mirasını Koruma Yılı adıyla ve bu konuda yapılacak çalışmalarla değerlendireceğini açıkladı.

Bizde de, çalışmaları saptamak ve yürütme üzere, Kültür Bakanlığında, Avrupa Mimarî Mirasını Koruma Yılı Kutlama Komitesi kuruldu. Ancak, komitenin geçen yıl hangi çalışmaları gerçekleştirdiğini, hangi çalışmalara katkıda bulunduğunu öğrenemedik. Şubat 1976 sonuna geldiğimiz halde. Çünkü, komitenin çalışmaları, öğretilmiş kadarıyla, gazetelere, dergilere ansımadı! Komitenin herhangi bir yayınına da rastlayamadık! Sadece, geçen yılın son gününde, televizyonda, bu özel yıla ait belgesel bir film gösterildi.

Galiba, 1975'deki bu «Yıl»a, bizde en büyük,

verilir. Ayrıca Nasreddin Hoca Şenliklerinde bulunmak üzere 10 gün AKŞEHİR'de konuk edilir. Birinciliği kazanan yazar yabancı ise ayrıca Ankara ve İstanbul'da da üç gün konuklanır.

Yabancı yazarların Türkiye'ye geliş dönüş giderleri ve yol masrafları kendilerince ödenecektir.

İkinciliği kazanan Gülmece Öyküsünün yazarına bir gümüş Nasreddin Hoca plâketi ve diploması verilir. Ayrıca Nasreddin Hoca Şenliklerinde de bulunmak üzere 10 gün AKŞEHİR'de konuklanır. İkinciliği kazanan yazar yabancı ise üç gün Ankara ve İstanbul'da konuklanır.

Üçüncülüğü kazanan Gülmece Öyküsünün yazarına bir Metal Nasreddin Hoca Plâketi ve diploması verilir. Ayrıca Nasreddin Hoca Şenliklerinde de bulunmak üzere 10 gün Akşehir'de konuklanır. Üçüncülüğü kazanan yazar yabancı ise üç gün Ankara ve İstanbul'da konuklanır.

Mansiyon alan 2 Gülmece Öyküsü yazarı Nasreddin Hoca Şenlikleri süresince Akşehir'de konuklanır. Derecelere, iki ayrı öykünün yazarı eğerli görülürse ikisine de o derecenin ödülleri verilir.

en olumlu katkısı, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Enstitüsü (MTRE) ile Safranbolu Belediyesi ortaklaşa yaptılar.

Henüz kuruluş döneminde olan Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Enstitüsü ile, Zonguldak'ın, mimarî mirasının tipik örneklerini barındıran ilçesi Safranbolu'nun Belediyesi, Safranbolu'da, 30 Ağustos - 5 Eylül 1975 tarihleri arasında, Safranbolu Mimarî Değerleri ve Folkloru Haftası'nı, güzel, iyi bir işbirliği sonucunda düzenlediler.

İşte, biz, kuşkusuz mimarî yanı ağır basan haftanın halkbilim yönünden taşıdığı değeri, önemi, yapılanları yansıtarak, belirtmeye çalışacağız.

Önce, Haftanın programını tümüyle aşağıya alalım :

30 Ağustos : Konukların Safranbolu'ya gelişleri, yerleşmeleri.

31 Ağustos : İlçenin gezilmesi, Tarihi Eşyaları Sergisi, Fotoğraf Sergisi - Kokteyl; Gece : Diapozitif gösterisi, Halk Oyunları Gösterisi.

1 Eylül : Kıranköy Sinama yapısında Haftanın semineri, Heykel Sergisi, Programlı İlçe Gezisi (Çarşı yöresinde); Gece : Düşün Âdetleri Gösterisi.

2 Eylül : Seminer (1 Eylül'deki seminerin ikinci bölümü), İlçe Gezisi (Bağlar yöresinde); Gece : Düşün Âdetleri Gösterisi.

3 Eylül : Kastamonu Gezisi

4 Eylül : Bulak Gezisi, Konukların dönüşleri. Haftanın amacı neydi?.. Bir de o noktaya bakalım; Enstitü'nün hafta nedeniyle yayımladığı bir broşürde, aynen şöyle deniliyor amaç için :

«Anadolu — Türk kültürünün özgün sentez yaratma gücünü en fazla mimarî ürünlerde ve kentlerimizin dokusunda gösterdiğine inanıyoruz. Bu kültürü, gelecek kuşaklara iletmek için, tarihi kent ve mimarimizi koruma bilincini uyardırmak ve geliştirmek zorundayız. Çünkü, kültür mirasını, ancak, halkın desteği ile koruyabiliriz. Geleneksel ortam ve biçimlerin ve onlara eşlik eden folklorun beslediği duyarlıkları bugüne iletecek bir kültür ortamının yaratılmasını halkımızla beraber gerçekleştirmek, aydınların ve uzmanların sorunudur. Bu sorun, geçmişi ge-

lecekte yaşatma, çağdaş uygarlığa katma sorunudur.

Safranbolu, Anadolu - Türk sivil mimarisinin en güzel örneklerini en sağlıklı şekilde korumuş bir kent olarak, böyle bir çabanın yoğunlaşabileceği bir yöre idi. Safranbolu halkının bilinci ve geleneksel kültüre verdiği değer, Safranbolu Belediyesinin bize cesaret veren yardımcı çabalarında da kendini ortaya koyarak, böyle bir festivalin gerçekleşmesine olanak sağladı. Tarihi bir sentezin canlılığını duymak, gelecek yaratmaları, şüphesiz güçlendirecek bir etkidir.»

Broşürde açıklanan amaç doğrultusunda hazırlanan programda, halkbilim konusuna ilişkin, zir sergi, bir halk oyunları, iki düşün âdetleri gösterisi yer almış. İki bölüm halinde yapılan seminerin ilk gününde de, Servet Gürsel: «Safranbolu'da Etnik Yapı ve Kültür Değişimleri», Gazeteci - Yazar Uğuroğlu Barlas da: «Safranbolu Folkloru, Düşün Âdetleri» konusunda konuşmuşlar.

Safranbolu Kız Meslek Okulunda açılan: «Safranbolu Tarihi Eşyaları Sergisi»nde ise, budunbilimsel (etnografik) değeri büyük şu eşyalar sergilenmiş :

Kadın Giyim Eşyaları :

Tepebaş (Bindallı) : Düşünlerde giyilen geleneksel,

Oyalı Yazma : Başörtüsü,

Sırmalı Çarşaf : Yabanlık manto yerine kullanılır,

Cibinlik : Gelin getirirken çiçekli (dalk) ipekli'den yapılmış dört çıtaya birer tane bağlanarak yapılan koruma,

Simli Çevre : Cibinliği tutan ayyıldızlı, ya da aylı sopalının ucuna bağlanan büyük mendil. (Ayrıca, çehiz taşıyan hayvanların kulaklarına bağlanır),

İçli - Dışlı Kundura : Safranbolu Çarşısında yapılan özel kundura,

Süm süm mes : Evde giyilen terlik benzeri,

Sim işli bohça : Çehiz konulan bohça,

Erkek Giyim Eşyaları :

Bürümcük Göynek : Güveyi hamamında perşembe sabahı giyilir,

Bürümcük Uzun Don : İç çamaşırı,

Simli ve İpek Uçkur : İç çamaşırı bağı,

Yün kuşak : Kış bel sargısı,

Ev Eşyaları :

Tahta kaşıklar,

Tablo,

Oymalı ceviz sandık,

Ceviz oymalı beşik,

Baskılı sofraya altı : Tablanın üst örtüsü,

Leyen, İbrik : El yıkama araçları,

Oya ve Eşyaları :

Delik işleri : Pencere perdesi, karyola eteği

v.b.,

Kanaviçeler : Yastık kılıfı, yastık örtüleri,

Sırma işleri : Yatak takımı, havlular,

Telli işler : Yastık çarşafı, yatak takımı,

Simli Türkişi : Peşkir,

Dantel işleri,

Oyalar, yazma : Tülbentlerde yapılan oyalar.

Kil Dokumacılığı :

Harar : Saman torbası,

Kılheybe : Eşya yüklenen hayvanlara asılan heybe, Çuval,

Hayvan Takımları :

Semer,

Eyer,

Kolan,

Demir İşleri :

Kapı tokmakları,

Çiviler,

Anahtarlar,

Menteşeler,

Kilitler,

Tarım âletleri.

Yazımızı, Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Enstitüsü'nün, hafta ile birlikte bulunduğu girişimlerin, elinizdeki derginin konularıyla ilgili olanlarını, enstitünün planında olduğu gibi, kısa vadeli ve uzun vadeli başlıkları altında toplayarak bitiriyoruz.

Kısa Vadeli :

Safranbolu Belediyesi, ilçenin önemli mimarî ve sanat eserlerinden Kazdağlıoğlu Camii'nin, kısa sürede, Safranbolu ve çevresinin eski eserlerini çatısı altında toplayan bir müze durumuna getirilmesi için çalışmalarda bulunacaktır.

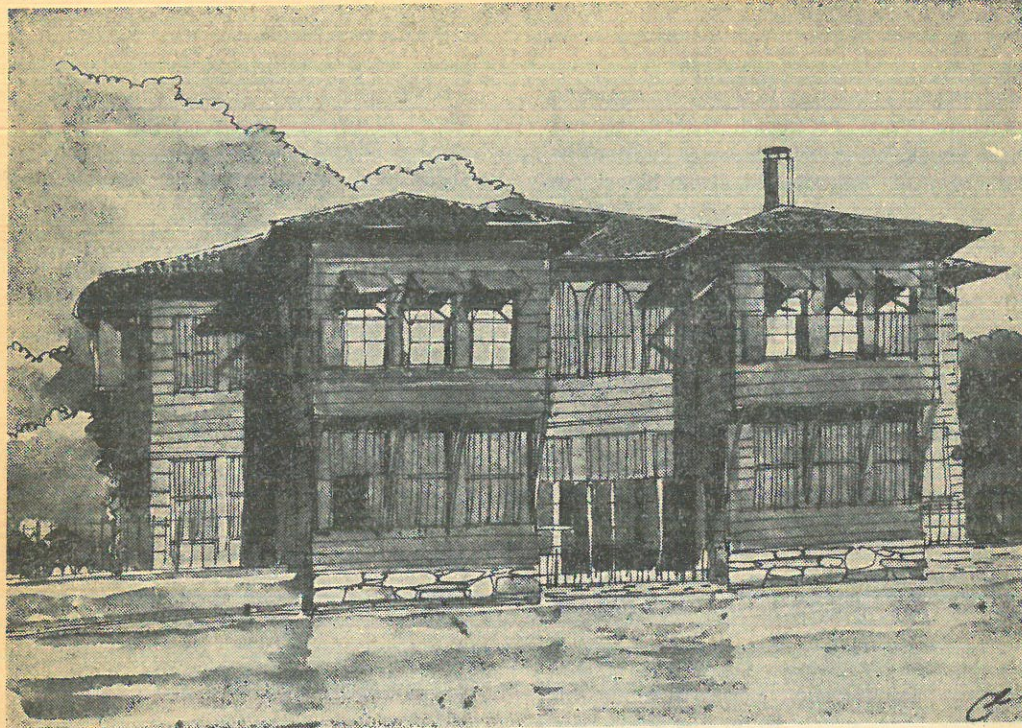
Karakteristik özellikleri olan bir evin, budunbilimsel değerlerin biraraya getirildiği bir Etnografya Müzesi olarak hazırlanması, açılması düşünülmektedir.

Otel sorununun çözümlenmemiş olduğu Safranbolu'da, tarihi bir evin onarılarak, geleneksel niteliklere sahip bir otel biçimine getirilmesi önerilmiştir.

Toplumbilimsel - Budunbilimsel araştırmalar yapan bir komisyonun da, diğer komisyonlar gi-

PERİHAN BALCI'NIN «İSTANBUL EVLERİ» FRANSA'DA

Perihan Balcı'nın yedi yıllık tecrübe ile çektiği «İstanbul Evleri» fotoğrafları sergisi Fransa'da salondan salona dolaşmaktadır.

Paris'teki Türk Turizm Bürosu'nun ardından, Paris banliyösündeki Hotel de Suli Salonları'na, ardında da tarihi bir şatoya gidecek olan Eski İstanbul Evlerine ait 150 fotoğraftan oluşan sergi yaza doğru ise Strazbourg'da Avrupa Konseyi salonlarında gösterilecektir.

Türk Turizm Bürosu'nda 16 Ocak gününe kadar sürecek olan sergi, açılış gününde seçkin bir davetli grubu tarafından ilgiyle izlenmiş, bu

bi, Enstitünün açacağı araştırma merkezinde çalışması öngörülmüştür.

Uzun Vadeli :

Safranbolu Kız Sanat Okulunda açılan «Safranbolu Tarihi Evi» sergisinden sonra, okulda, öğretmenler başta olmak üzere, etnografik eşya derlemek için girişimlerde bulunulmasına karar verilmiştir.

Halk Müziğinin sözcüklerinin ve yöreye özgü mimariye ait sözcüklerin derlenmesi önerilmiştir.

Şunu da ekleyelim ki, gelecek yıllarda aynı tarihler arasında düzenlenmesi dilenen Safranbolu Mimarî Değerleri ve Folkloru Haftası'nın, ilk düzenlenişindeki başarıya her düzenlenişinde de

ulaşmasını içtenlikle istiyoruz. elbette.

arada bugüne kadar hiçbir toplantıya katılmayan Çin Halk Cumhuriyeti UNESCO delegesinin de açılış kokteyline katılması dikkatleri çekmiştir.

Yunan delegesinin de hararetle tebrik ettiği sanatçımız Perihan Balcı'nın fotoğraflarına ayrıca Avrupa Konseyi Başkanı Duncan Dandy de hayranlığını belirtmiş ve Konseyin kültür işleriyle ilgili şubesinden kendisini desteklemelerini isteyeceğini söylemiştir. Bu arada Perihan Balcı'ya Danimarka delegesi, ülkesinde de fotoğraf çekmesi için teklifte bulunmuştur. Sergiyi gezen Ermeni asıllı Türk dostu milyarder Vahe Tosunyan da «Gençliğimi hatırladım. İstanbul'u böylesine özlemiş olduğumu düşünmezdim», diyerek duygularını belirtirken, ünlü Fransız dergileri Paris Match ve Nouvel Observateur'ün genel yayın müdürleri sayfalarında sergiye ve fotoğraflara yer vereceklerini bildirmişlerdir.

Paris Fen Akademisi Başkan'ı Pierre Lyautey'in : «Perihan Balcı sayesinde Eski İstanbul Paris'e geldi. Fotoğraflar büyük bir yetenekle çekilmiş», dediği sergi için Le Monde'dan Roland Delon da «İstanbul'un çeşitli ve güzel, görüntülerini yeniden görmekten, daha ziyade keşfetmekten mutluyum», demiştir.

T.F.A.

Türk Gölge Sanatçıları :

KARAGÖZOYNATIM VE FİGÜR SANATÇISI ORHAN KURT

Yazan : İhsan HİNÇER

Karagöz Musiklisi ile Tasvirleri yapım ve oynatımına uzun yıllarını vermiş değerli sanatçı ORHAN KURT'a bazı sorular yönelttik.

Orhan Kurt yüksek inşaat mühendisidir. Türk musikisi'nin başarılı bir icracısıdır. Çalar ve söyler. Karagöz oyunlarına ve tasvirlerine âşıktır.

Biz sorduk, o cevaplandırdı :

— Önce kısaca hayatınızı anlatır mısınız?

— 1930 yılında İstanbul'da doğdum. İnşaat mühendisiyim. Evliyim. İki erkek çocuğum var.

— Karagöz oynatımına ve tasvir yapımına ne zaman ve nasıl başladınız? Ustanız kimdir?

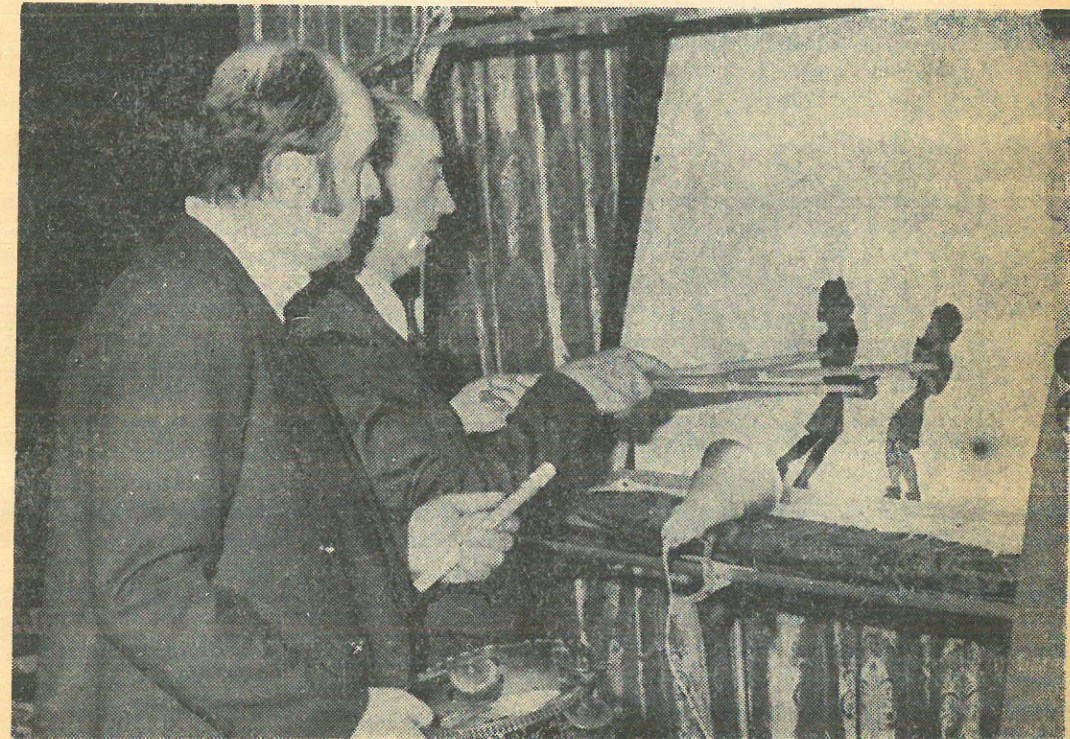
— Efendim, benim bu sanatla uğraşmaya başlamam iki bölüme ayrılabilir. Rahmetli babam Ankara'da vazifeli iken büyük üstat Hayalî Küçük Ali'yi çokca dinlemiş ve seyretmişim. Bu büyük ustanın Karagöz ve Hacivata verdiği sesin çocuk kulağımda tesiri bu gün dahi silinmeyen tatlı bir iz bırakmıştı. O sesi taklit ederek Karagöz muhavereleri yapmaya çalışırdım. Sonradan bu me-

rakım uğraşıya döndü. Karagöz oynatmakta us tam yoktur. Sistemli bir tetkik ve çalışma ile kendi kendimi yetiştirdim.

Boğaziçi Üniversitesi'nin, kolejlerde, okullarda ve daha bir çok topluluklar önünde Karagöz oynattım. Tasvir yapımını ise Türk Folklor Araştırmaları mecmuasının 303 üncü sayısında yayınlanan, sayın Nail Tan'ın Ragıp Tuğtekin'le yaptığı konuşmada da belirtildiği gibi Tuğtekin'den öğrendim.

— Karagöz figürleri üzerinde ne gibi çalışmalarınız oldu?

— Bilindiği gibi bu figürler otantikdir. Militemizin malı olduğu kadar da eski bir tarihi var. Yüzlerce senedir Karagöze emek veren sanatkarlar aynı zamanda bu figürleri geliştirmeye ve güzelleştirmeye çalışmışlardır. Ben de bu yoldan hareket ederek figürlerdeki etnografik hatırları, çizim bozukluklarını, espriyi bozmadan es-

Orhan Kurt ve M. Taceddin Diker Karagöz oynatırken perde arkasında görülüyorlar...

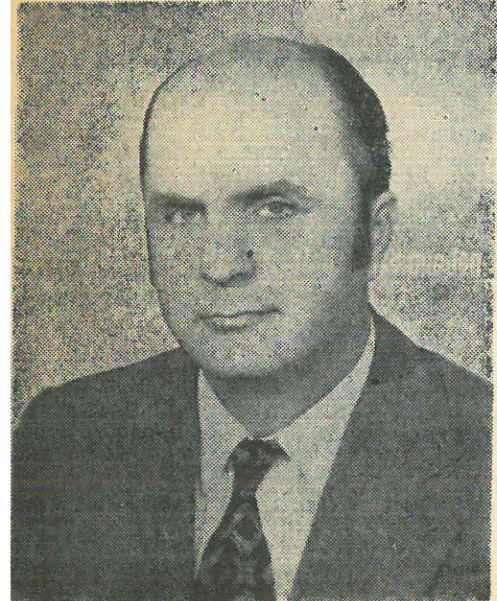
örneklere göre düzeltilmeğe çalıştım. Bütün figürleri bir tasnife ve sıralamaya tâbi tuttum. Ayrıca hava ve anlayış içinde 120 kadar yeni figür çizdim, kestim ve hazırladım. Yeni yazdığınız oyunlar için de yeni figürler çizmekteyim. Uzun gün elimde 300 ü aşkın bir koleksiyonum var. Ayrıca Japonya, Almanya, İtalya müzelerine ve Avrupanın bir çok şehirlerinde, verdiğim koleksiyonlar teşhir ve muhafaza olunmaktadır. Türk Gölge Sanatı'nı seven ve tetkik etmek isteyen kimselerde ve kurumlarda 20 - 30 parçalık koleksiyonlarım, figürlerim bulunmaktadır.

— Öğrenci yetiştiriyor musunuz?

— Evet. Özel olarak tasvir yapımını öğrettim ve bu gün yetişmiş durumda olan dört öğrencim var. Ayrıca Kültür Bakanlığı Tasvir Yapım ve Oynatım Kursu'nda öğretim görevlisi olarak vazife gördüm. Aralarında tasvir yapımını hakikaten becerebilecek olan 14 öğrenciye tasvir yapımını öğretmeye çalıştım. Başlangıçta çok az, fakat aslında fevkalâde güç olan tasvir yapımına bir başlangıç olan bu kursların devamını ve önceki kursta başarı gösterebilenlerin eğitimine devam edilmesini gönülden arzu etmekteyim.

— Karagöz sanat'ından başka uğraşlarınız var mı?

— 30 yıla yakın bir süre Türk Sanat Müziği'nin yurdumuzun çeşitli yerlerinde ve sahnelerinde icra ettim. 35 yıldır tanbur çalarım. Bu enstrü-

Sanatçı Orhan Kurt

manı bizzat yaparım. Bu becerime ait çalışmalarım Osaka Etnoğrafya Müzesi tarafından filme alındı. Musikiyi Selânikli Ahmet Beyin talebesi olan rahmetli Şükrü Derya beyden öğrendim. Türk güzel sanatlarından hat, resim, süsleme dalında da çalışmalarım var.

— Bu günkü çalışmalarınız hakkında bilgi verir misiniz?

— İki sene önce arkadaşım sayın Taceddin Diker'le kurduğumuz ekiple Almanya'da «1975 Bochum Gölge Oyunları Festivali»nde büyük başarı elde ettik. Türkiyedeki yabancı Kültür merkezlerinde verdiğimiz Karagöz temsilleri çok başarılı oldu. Uluslararası Türk Folklor Kongresinde oynattığımız Kanlı Niğâr oyunu ve bu oyunda uyguladığımız teknik, gerek bizi seyreden Türko-loğlarca ve gerek rahmetli üstat Nurettin Sevin beyefendi tarafından çok beğenildi. Bu gün bir çok yabancı ülkeden Karagöz temsilleri vermek üzere teklifler almaktayız. Bu da Karagöz'ümüze kazandırmaya çalıştığımız ilgi, beğeni ve sanat gücünü kabul ettirme çalışmalarımızda başarılı olmaya başladığımızı göstermektedir.

— Karagöz figürleri ve oyunlarında yenilik yapılabilir mi?

— Karagöz, Hacivat ve diğer tasvirlerimiz, üzerlerinde yenilik düşünülemez kadar kuvvetli ve son sözünü söylemiş tiplerdir.

Bizim tatbik ettiğimiz gibi Karagöz'ün dilini bu gün anlaşılacak gibi düzenlemeli, eskiyi çok iyi tetkik ederek yeni oyunlar yazmalıdır. Ancak Karagöz'ün yönteminin değiştirilmesine asla teşebbüs edilmemelidir.

— Karagöz sanatının geleceği konusunda ne düşünüyorsunuz?

— Sayıları tamamen tükenmekte olan Karagöz sanatkarlarından günümüzde sanatlarını sürdürmeye çalışınlara ilgili Bakanlıklar gerekli yardımı yapmalıdır. Karagöz oynatıcılığı, usta - çırak yetiştirme durumundan kurtarılarak akademik bir öğrenim şekline dönüştürülmelidir. Bu yüzden günümüzde Karagöz oynatıcısı yetişmediği gibi en az oynatıcı kadar oyunda mühim görevi olan yordak ta yetişmemektedir. Bütün dünyanın sevgi, beğeni ve takdirini üzerinde toplayan Karagözümüz, devletimizin gücü ve aracılığı ile dışarıya tanıtılmalıdır.

Basınımızın, sanat dergilerimizin, Şehir ve Devlet tiyatrolarımızın bu konuya eğilmeleri gerektiğine, aksi halde Karagöz'ümüze sahip çıkmaya kalkanlara sitem etmeye hakkımız olmadığına inandığımı belirtmek isterim.

Araştırmalar :

TÜRK ATASÖZLERİ VE ŞİİR

Yazan : Vecdi YARMAN

Şiir; dış dünyadan etkilenen bilinç altı ve bilinç üstü iç dünyamızdaki çalkantıyı en uyumlu bir deyişle dile getirmemizden oluşur.

Şiirin belli başlı öğeleri şunlardır :

1 — Her sözcüğün ses hecesi kendinden sonra gelen ilk heceye ağız, boğazı, dili, damağı bir güzel hazırlamalı.

2 — İster hece, ister aruz, ister başıboş düzen olsun; şiir okunurken dizeler arasından «takatak»lar işitilmemeli.

Sözcükler arasında anlamı, daha belirgin biçimde içimize sindiren yumşak bir esintiden, vınılıdan başka ses duyulmamalı. Özentiye, yapmacığa kaçan uyak ve ölçek zorlanışlarının ne gereği var?

3 — Heceler kendiliğinden ses, soluk emebilmeli.

4 — Şiir için seçtiğimiz sözcükler, sunmak istediğimiz duygu ve düşünceleri olaganüstü kapsamalı.

5 — Güzel benzetişlerle, imgelemlerle, çağrışımlarla, ve deyiş - koyuş taazelikleriyle konu canlandırılmalı. Baştan sona duyuru, doyuru olmalı.

6 — Anlatılmak istenilenin dışında boş lağırdı edilmemeli.

7 — Ortaya koymak istediğimiz gerçekler çığ bir ışık altında bırakılmamalı, Yusuysacı bir aydınlık içinde yüzdürülmeli.

8 — Okuyucuyu, dinleyiciyi fazla yormaktan kaçınarak ona zekâsını da kullanma fırsatı verilmeli. Uygun, kolay bir bilmece çözümlendirilmemesine kavrayışlar gidiklenmeli.

9 — Belirli bir ölçek ve uyak kalıbı içinde anlatım düzen ve sırası alt üst edilmeğe gelmez.

10 — Kalıplar yürek vurgusu ile ilişkilidir. Gününe, havasına, adamına göre değişiklikler bundandır. Her yiğitin yoğurt yiyişi ayrıdır.

Türkçemizin üstünlüğü HECE, ARUZ ve BAŞIBOŞ düzenle şiir yaratma gücünden gelir. Yer yüzünde benzeri yoktur. Başka diller aruz ve hece ölçeklerini yan yana ve de aynı başarı ile kullanırlamazlar.

En çok kullanılan hece kalıpları 7, 8, 11, 14 lüerdir. Mâniler, ezgiler, semâiler çoğunlukla ilk iki kaliba girerler. Koşmalar 11 lilere.

Bugün için halk ozanlarımız ne bu dört kalıbın dışına çıkabiliyorlar, ne de; dörtlü uyak biçimini aşabiliyorlar. Halbuki atasözlerimiz hem uyak, hem de kalıp bakımından alabildiğine zenginlerdir.

Köy kent bütünleşmesine ayak uydurmanın vakti gelmiş, geçmektedir. Kentli ozanlarımızdan örnek alınmamalı mı?

ŞİİR VE ATASÖZLERİMİZİN İLK KAYNAKLARI

Edebiyat kitapları; Âdem oğlunun dizelerle halleşmeğe, tümcelerle konuşmaktan daha erken başladığını yazarlar.

Güzel dünyamızda yaşayış sancılar içinde doğmuş; acılara, sızılara bulanarak yol almıştır.

İlk insanlar doğanın yıkıcı yıkıcılıklarından yıldırdılar, bezgindiler. Sevinçlerle de, yeriçlerle de bol bol göz yaşı dökmüşler, şiirler do-natmışlardır.

OH'larla da, OF'larla da nice ağladıklarımız olur. Anlaşılan beynimizde konuşma merkezi ile acı ve genlik yurtları yanyana bulunuyorlar.

Eski topluluklarda tez canlı ve uyanık geçinenler kafalarını çalıştırıp derin duygu ve düşüncelere, gözlemlere dayanarak geleceklere sezinlemeye, olayları izlemeye ve felâketleri önlemeye çalışırlardı.

Cinlerle, şeytanlarla, meleklele, perilerle alışveriş peşindeydiler. Falcılar, büyücüler, şamanlar konuyu iş edinenlerdir.

Depremier, taşkınlık, salgınlar canlıları, cansızları elip süpürdüğü; elimli üstün kişiler dertlerini, duyularını başkalarına da yaşatmak, tattırabilmek; dayanışmalar ortamı yaratmak amacıyla kesin, kısa, iliklere işleyici deyimlere başvurdu-lar.

Düşmanlarını yok ettikçe, kırılıp geçirilmelerden yakalarını sıyırdıkça mutluluklarını, çocuklarını destan dizelerile ölümsüzleştirdiler.

Ya şamanlar ozanlaşmışlar, ya ozanlar şamanlaşmışlardır.

Sonuç olarak şiirler atasözlerine dönüşür, atasözleri şiirlere. İç içe girip kulaklarda küpeleşir, beyinlere yerleşirler.

Örnekler buketleyelim; doyumluk değil, tadımlık...

Üç heceli olanlardan işe girişebiliriz :

Erkek sel; avrat göl.

At çöke; Yol büke.

Dört heceliler :

Aç ne yemez; Tok ne demez.

Baba eder; Oğul öder.

Edep yahû!..

Beşliler :

Azıcık aşım; Ağrılmaz başım.

Kadının fendi; Erkeği yendi.

Bir kuru kafa; Yemesi tatlı,

Maymun suratlı (Hindistan cevizi).

Altılılar :

Babaya dayanma; Kariya güvenme.

Güze'i överler; Cimriye söverler.

Dışı mermer taşı; İçi beyler aşı. (Yumurta)

Yedililer :

Dil ile düğümlenen;

Diş ile çözülür mü.

Hayvanın dişine bak;

İnsanın işine bak.

Dalda sandık asılı;

İçinde un basılı (İğde).

Sekizliler :

Ben dost yüzün görmez isem;

Bu gözlerim nemdir benim.

Basma câhilin izine;

Uyma şeytanın sözüne.

Bir baş bin başı devirir (İmam).

Dokuz heceliler :

İl ile gelen düğün bayram.

Aslan ağzından av alınmaz.

Bal yiyen parmağın yalar.

Çarşıdan alınca bir tâne;

Eve getirince bin tâne. (Nar).

On heceliler :

İl kesesinden cömertlik olmaz.

Yüz suyu ile değirmen dönmaz.

Beklememek beter beklemekten.

Aslında akıl nedir zekâ ne;

Aldanmak için birer bahâne.

Onbirililer :

Mevlâsından başka kimi var kulan;

Dosttan geldim yine dosta giderim.

Herkes ateşini burdan götürür;

Cehennemde ateş olmaz nar olmaz.

Erin derdi inek ile danada;

Kızın derdi sürme ile kınada.

Devenin iyisine çan takılır.

Kimi büyüye büyüye koç olur;

Kimi büyüye büyüye hiç olur.

On ikililer :

Gönül ne kahve ister ne kahvehâne;

Gönül ahabâbın ister kahve bâhâne.

Ayağını sıcak tut başını serin;

Kendine bir iş bul da düşünme derin.

Baktım ki gök yüzü baştan başa bulut;

Unut diyor o güzel günleri unut.

On üçlüler :

Isıracak köpek dişini göstermez.

İyillğe iyilik her kişinin kârı;

Kötülüğe iyilik er kişinin kârı.

Lâfın azı özü çobana verme kızı;

Ona ya koyun güttürür yahut ta kuzu.

Zaman olur ki hayâli beş para etmez.

Olgunları var çiğleri var ermiş var,

Peygamber olup halka gönül vermiş var.

Hak her kulunun alınca birşey yazmış,

Bir say bakalım alını açık kaç kişi var.

On dörtlüler :

İşleyen eşeklerin boynu boncuklu olur

Deniz dalgasız olmaz yiğit sevdasız olmaz.

Keyf ehline keyf verir kahvenin kaynaması;

Eşeğ(i) baştan çıkarır sıpanın oynaması.

Tanıtır âdem oğlu en yanılmaz yerinden;

Gönül ak mı kara mı bilinir gözlerinden.

On beşliler :

Babası koruk yem'iş oğlunun dişi kamaşmış.

Sen bilirsin deyince değirmende dövüş

olmaz.

Ürmesini bilmeyen it sürüye getirir kurt.

On altılılar :

Yaşayacaksın demişler yaşıyoruz yaşıyoruz,

Bir köhne beden vermişler taşıyoruz

taşıyoruz,

Kimi fakir, kimi zengin, kimi güzel kimi

çirkin,

Bu ne biçim dünya tanırım şaşıyoruz

şaşıyoruz.

Kemik için ilik neyse insan için bilgi odur.

Çobanın gönül olursa tekedem teleme çalar.

Tavşan korktuğu için kaçmaz kaçtığı için

korkar.

Değirmende doğan sıçan gök gürlemesinden

korkmaz.

Bizim atasözlerimiz yüzyıllar boyu Türk toplumlar dünyasında gönüllerden, beyinlerden süzülüş mücevherlerdir.

Yer yüzünde 16 imparatorluk kurmuş bir ulusun yaşam alış verişleri mayalanmıştır.

Çin maçinden, Kuzey buz denizinden Ak Kara, Kızıl denize dek Avrupayı, Afrikayı, Asyayı kılıç kılıç arşınlayanların ölçüp biçenlerin dili. Hançerler gibi keskin, kayalar gibi dayanık

Kısaltma çizelgesi eksiktir. Şu kısaltmaların hangi kitap ya da dergileri simgelediğini bilemiyoruz bu yüzden.

ADN (XXIII), GN (XXVII), ADUN (XXPII).

TK kısaltması XVIII. sayfada geçmektedir.

Bu kısaltmanın **Türk Kültürü** dergisini gösterdiğini, XXVIII. sayfadaki açıklamadan öğreniyoruz.

**

Kimi yargılar gerçekle bağdaşmamaktadır. Örneğin Erzurumlu Emrah, Tokatlı Nuri, Ceyhuni, Gayretî için, «Köy hayatının bütün izlerini verimlerinde görebildiğimiz sanatkar âşıklar» deniliyor (s. XXXII).

Ceyhuni ve Gayretî için doğru olan bu yargı, Erzurumlu Emrah ve Tokatlı Nuri için geçerli değildir. Bunlar, kökten uzaklaşan, içinden çıktıkları topluluğu küçük gören âşıklardır; hatta kalem şuarasıdır. Şiirlerinin, âşık şiiri geleneğine aykırı olarak yabancı sözcük ve tamlamalarla yüklü oluşu, yukarı tabaka ozanlarına öykünmeleri, aruzla yazmaları, onların şiirlerinde «köy hayatının bütün izlerini» silmiştir. Bunların yerine, Bayburtlu Celâli, Sümmânî, Ruhsatî ya da başka ozanlar anlıysaydı daha doğru bir örnekleme olurdu.

**

Âşık Şenlik'in soy kütüğü, yaşamı, köyü hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerin daha geniş tutulmasını yeğlerdik. Çünkü, ikinci kez bu konulara eğilen olmayacaktır belki; bilinenlere yeni bilgiler eklenmeyecektir. Ondan ötürü, ne denli çok şey verilirse, «kâr» sayılmalıdır.

Bu konularda birkaç noktayı işaretlememiz gerekiyor.

1, boralar kadar uğultulu, ve bürüncük nakışlı kelebek kanatlarından bile ince, mis kokulu, ışık cümbüşlü, öpücüksel, bir şakıyış, bir civıldaşık kaynağı...

Böyle engin bir Okyanustan dize ölçeklerine, ölçek sayılarına göre elde edilmiş minicik bir kolye sunmaktan daha ileri gidemiyişimize üzgünüz, başışlanılsın.

Türk ulusu A dan Z ye hem askermiş, hem ozan. Kalemleri kılıç gibi, kılıçları birer kalem.

Hak âşığı gerçek ozanlar; Tanrının vahiy kâtipleri imiş. Âyinsiz, oyunsuz şaman. Kısacası; gönül doyurucu insan.

Şenlik'ten söz eden kaynakların çoğu, doğum tarihi olarak 1853 yılını gösterirler. Ensar Aslan, yerinde yaptığı araştırmalara dayanarak, doğrusunun 1850 olduğunu bildirmektedir (s. 8).

Sözlü rivayetlere çoğu zaman güvenilemeyeceğini biliyoruz. Bununla birlikte, şimdilik, Ensar Aslan'ın verdiği milât yılını esas alacağız. Nüfus kaydı bulunsaydı, daha sağlam bir kaynak olurdu.

Yalnız, yazarın bildirdiği hicrî 1267 yılını düzeltmek gerekecek. «Şenlik 1267/1850 yılının Mayıs ayında Çıldır'ın Suhara köyünde dünyaya gelmiştir.» deniyor (s. 8). Burada doğduğu ay bildirilmeseydi, hicrî yıl 1267 olabilirdi. Oysa, hicrî 1267 yılının mayıs ayı milâdî 1851 yılına rastlamaktadır (9). Bu nedenle, hicrî tarihi 1266' ya çevirmek zorunluluğu vardır.

Soy kütüğünün verilmesinde, bilim adamlarınca izlenen bir yol vardır : Önce, metinde, ailenin bireyleri tanıtılır; bu bilgiye dayanılarak da soy kütüğü tablosu düzenlenir. Kadi Ağa (Molla Kadir)'ya dayanan ailenin bellibaşlı kişilerinin hepsi tanıtılmadığı ve metinde verilen bilgilerle soy kütüğü tablosu denetlenmediği için, ikisi arasında tutarsızlıklar görülmektedir.

Örneğin,

a) Şenlik iki kez evlenmiştir. Birinci eşinin adı Mürüvet, ikincisinin adı Hürü'dür (s. 11). Bizim ve 1969 ve 1973 yıllarında Suhara köyüne yaptığımız inceleme gezilerinde köylüler, özellikle Şenlik'in çocukluk arkadaşı Rıza Karahan ile akrabalarından Binali Şenlik de bunları doğruladılar. Soy kütüğü tablosunda ise, ikinci eşinin adı «Zeliha» biçiminde yazılıdır.

b) Şenlik'in kaç oğlu vardır? Tabloda «Kasım» ve «Memet»in adları yer almaktadır. Rıza Karahan ve Binali Şenlik ise dört oğlu olduğunu söylediler ve şöyle sıraladılar : Kasım, Memet, Namaz, Halay. Bunlardan Halay'ın, genç yaşta suda boğulduğunu da belirttiler.

c) «Şenlik» tapşırmasını alışını, Ensar Aslan, bizim bildiğimizden başka türlü anlatıyor. Onun yazısına göre, bu tapşırma kendisine «Pir» vermiştir (s. 14).

Rıza Karahan ve Binali Şenlik, bana, bu tapşırma, âşık olmadan önce, 7 yaşlarında iken, anasıyla babasının verdiklerini, bunun da «Evl-

mizi şenlendirdi, mutluluk getirdi.» anlamını taşıdığını söylemişlerdi

Bu konunun bir kez daha incelenmesi yerinde olur.

ç) Pîr elinden bâde içerek âşık oluşu, «Şenlik» taşırmasının verilmesi, saz çalmayı âşık Nuri'den öğreniş, kısa aralıklarla, iki kez anlatılmıştır (s. 10-11, 14-15).

Bu yineleme gözden kaçmış olmalı.

Şenlik'in doğup büyüdüğü «Suhara» köyünün adını nereden geldiğini köylülerden sormuş, şu bilgiyi almıştı: Köyün ilk adı, Sabaradır ve Gürcüler oturmuş, Gürcüce «Koyun köyü» anlamına gelmiş. Köyün şimdiki sakinleri sonradan buraya gelmişler ve «Suhara» adını vermişler. Ne anlama geldiği bilinmiyor.

Ensar Aslan ise, Suhara köyünün temelini, Şenlik'in babası Kadir Ağa tarafından atıldığını (s. 8), köye ilk gelenlerin Karapapaklar olduğunu, köyün adının yakındaki Karasu'dan alındığını ve «Suhara» biçimine dönüştürüldüğünü bildirmektedir (s. 6).

Bu husus da incelenmesi gerekli maddeler arasına alınmalıdır.

Şenlik'in çırakları sayılırken, ikisi unutulmuş, ya da bunlar kendisine bildirilmemiş. Şenlik'in çırakları arasında Bala Kişi (Şenlik'e saz çalmayı öğreten Âşık Nuri'nin oğlu) ile Suharalı Gazeli (İran'da zehirlenmiştir) yi de katmak gerekir.

«Vezinler, milletlerin ruhundan kopan ve ait olduğu dilin yapısına uygun olan **hece ölçüleridir.**» deniyor. (s. 23). Bu tanımda «hece ölçüsü» deyimini yerinde değildir. Çünkü, hece ölçüsü, bütün diller için geçerli bir ölçüt değildir. Örneğin, Arap ve Fars yazınında koşuk ölçüsü **aruz**'dur. Yüzyıllar boyunca bizim Divan ozanlarımız da kullandılar bu ölçüyü. Hatta, Eski Yunan şiirinin **heksametron** ve **iambik** ölçüleri de hecelerin sayısına değil, niteliklerine (uzunluk ve kısalıklarına) dayalıdır (10).

Bu bakımdan, tümencinin şu biçime dönüştürülmesi doğru olur: «Vezinler, milletlerin ruhundan kopan ve ait olduğu dilin yapısına uygun olan **ölçülerdir.**»

Tecnis'in cıgali, ayaklı ve iki başlı çeşitleri olduğunu söylüyor (s. 25). Bunlardan **cıgali tecnis'e** örnek veriyorsa da, öbürlerini örneksiz bırakıyor. Şenlik'te bulunmasa bile, başka sazşair-

lerinden metinler alınıp bu türlerin tanıtılması çok yararlı olurdu.

Şenlik'in (**divanı, koşma, yedekli koşma, tecnis, cıgali tecnis, destan, bayatı**) türlerinde şiir söylediği bildiriliyor (s. 27). Nedir ki, bunlardan **tecnis** örneklerini metinler arasında göremiyoruz. Buna karşılık, **Şeki/sicilleme** örnekleri verildiği halde, (s. 37-38, 224 - 226), adı, yukarıdaki türler arasında anılmamıştır.

Koşma, «Dörtlülüklerden kurulu 8. 11 heceli şekillerdir.» biçiminde tanımlanıyor (s. 28).

Burada bir **düzelme** yapmak gerekiyor. Gerçi, saz şiiri ürünlerini adlandırmada temel **öge ezgi**'dir. (11). Ancak, yine aynı kitabımızda belirttiğimiz gibi, yapısal özellik bakımından, günümüzde, dizeleri on bir heceli olan ve belli uyak düzenindeki dörtlülüklerden oluşan ürünlere **koşma** diyoruz (12). Sekiz heceli koşukları ise **destan, semai**, ya da **varsacağı** diye adlandırıyoruz.

Ensar Aslan, bu anlayış yüzünden, sekiz heceli parçaları da koşmalar arasında göstermiştir. Eünları, özelliklerine göre, **destan** ya da **semai** başlıkları altında toplamak, saz şiiri incelemele- rinde öteden beri uygulanagelen bir yöntemdir.

(Devam edecek)

DÜZELTME :

Sayın Hikmet Dizdaroğlu'nun, dergimizin 318. sayısında (Ocak 1976) çıkan «Çıldırli Âşık Şenlik» başlıklı yazısının ilk bölümünde, birtakım dizgi yanlışları olmuştur.

1. «İsmail Âşıkoğlu'nun «Âşık Şenlik» adlı makalesi Türk Folklor Araştırmaları'nın 145. sayısında (Ocak 1963) çıkmıştır.» tümcesinin doğrusu şöyledir :

«İsmail Âşıkoğlu'nun «Âşık Şenlik» adlı makalesi **Türk Folklor Araştırmaları'nın** 145. sayısında değil (s. XIV, XXI), 162. sayısında (Ocak 1963) çıkmıştır.»

2. Buna bağlı olarak, 5 numaralı dipnotundaki TFA'nın numarası da 162 diye değiştirilmelidir.

Düzeltilir, özür dileriz.

(9) Faik Reşit Unat, **Hicri Tarihleri Milâdi Tarihe Çevirme Kılavuzu**, Ankara, 1959, s. 86.

(10) Prof. Zafer Taşlıklioğlu, **Arkaik Çağ Yunan Şiiri**, İstanbul, 1966, s. 6-9, 10-13.

(11) Hikmet Dizdaroğlu, **Halk Şiirinde Türler**, Ankara, 1969, s. 45-47.

(12) **A.g.y.**, s. 70-71.

«BALKAN ÜLKELERİ ETNOLOJİSİ»

Yazan : Türker ACAROĞLU

1 — STAHL, Paul -Henri. - Ethnologie de l'Europe de sud-est, une anthologie. - Paris - La Haye, Mouton éditeur, 1974. 8°, 317 p., 2 planches. (Ecole pratique des hautes études - Sorbonne. - VI e section : Sciences économiques et sociales. - Textes de sciences sociales : 12.) Prix : 49 F.

Güney - Doğu Avrupa, yani Balkan ülkelerinin budunbilimi (etnolojisi) üzerine bir antoloji, Paris'te Sorbonne Üniversitesine bağlı Yüksek Araştırmalar Pratik Okulunun ekonomik ve sosyal bilimler yayınları dizisinde yayımlandı.

Eski Osmanlı - Türk İmparatorluğu içinde, çeşitli kökenden gelen ırkların ve kültürlerin bir karışımı vardı. İşte, yazar, bize bu dünyanın günlük, renkli, yabancı bir görünümünü vermek istiyor. 17., 18. ve 19. yüzyılların gezgin ve bilgincilerinin, olağanüstü bir ilgi ve merak konusu oldukları halde, çokluk unutulmuş olan yapıtları ve belgeleri gibi kaynaklara dayanır.

Kitap, dört bölümden oluşmaktadır: I. Arumen'ler (Aromun'lar), II. Karadağ, III. Güney Slavlarının toplumsal örgütü, IV. Kadınlar ve evlenme.

Birinci bölümde: Gustav Weigand'ın Aromun'ların adları, oymakları, göçleri; F.C.H.L. Pouqueville'in Arumen'lerin yaşadığı bölgeler boyunca bir gezisi; William M. Leake'in gene o bölgelerdeki başka bir gezisi yer almakta.

İkinci bölümde: Morlak'ların kural, görenek ve töreleri (örf ve âdetleri) üzerine papaz Fortis'in bir mektubu, L.C. Violla de Sommières'in Karadağ'da tarihsel ve siyasal bir gezisi, Vuk Stefanoviç Karaciç'in Karadağ ve Karadağlılar, Henri Delaue'nün 1855 Karadağ yasalar dergisi bulunmaktadır.

Üçüncü bölümde : Friedrich S. Krauss'un eski çağlarda, Baltasar Bogişçiç'in Sırp lar ve Hırvatlarda «ikonosna» denilen kırsal aile biçimi, Emile de Laveleye'in birkaç «zadruga»nın anlamı başlıklı yazıları verilmektedir.

Kitabın en önemli, bizim için en ilginç bölümü olan son bölümde de kalabalık bir yazarlar topluluğunun meraklı yazı ve araştırmalarını buluyoruz: Türk kadınları (Du Loir), Türklerin evlenmesi üzerine (Thévenot), «Harem» denilen

kadınlar dairesi üstüne (Paul Rychaut), Türkler arasında evlilik, boşanma, nikâhsız karı - koca yaşamı (Paul Ycaut), Mıstra'lı Türk ve Rum kadınlarının eğlenceleri, türkü ve cyunları (Guillet de Saint George), Türk kadınlarında çocuk düşürme (F.C.H.L. Pouqueville), Köle pazarı (Pouqueville), Rumların evlenmesi (Thévenot), Tırnova'lı iki Rum kızı (Edouard Brown), Mıstra kadınları ve temizlikleri (Guillet de Saint George), Evlenme beşinci sırdır (Ricaut), Mikonos'ta bir düğün (Pitton de Tournafort), Kadınların manastıra kapatılması (Pouqueville), Mani'li soylu bir kadın (Pouqueville), Girit'te evlenmeler ve boş inançlar (Grigorios Papadopetrakis), Arnavut kadınları (Pouqueville), Filibe dolaylarındaki Bulgar kadınları (Paul Lucas), Makedonya'da bir Slav düğünü (Gustav Weigand).

Kitabın baştarafında bir genel önsöz bulunduğu gibi, her bölümün başında da birer özel önsöz vardır. Konulara göre bir dizinle kitap sona erer; bu dizin de sekiz bölüme ayrılmış : 1) Toplumsal örgüt, 2) Mülkiyet, 3) İş, 4) Ticaret ve geziler, 5) Ahlak ve toplumsal ilişkiler, 6) Din, sihir, görenek ve töreler, 7) İnsan yaşamının aşamaları: çocukluk, evlilik, ölüm, 8) Yaşanılan çevre : ev, kulübe, ocak, sofrası, yiyecekler, çeşmeler, Türk hamamları, han ve hancılar vb.

Kitap altı resimle de süslüdür: Bulgaristan'da ünlü Rila manastırı, Yugoslavya'da Ohri kentinde bir Doğu evi, Patmos adasındaki Chora'dan bir mahalle, Yunanistan'da Metsovo'da bir Arumen kadını dokuma ipliği hazırlarken, Yunanistan'da Zagoroşori bölgesinde eski bir taş köprü, Pelaponez'deki Manide evler ve kaleler.

Görüldüğü üzere, Osmanlı dönemindeki Balkan budunbilimine ilişkin bu değerli yapıt biz Türkleri pek yakından ilgilendirmektedir. Yapıtın tamamı olmasa da, hiç olmazsa, son bölümündeki doğrudan doğruya Türkleri konu edinen parçaların dilimize çevrilmesini, resmî ya da özel kurum, dernek ya da dergilerden dileriz.

ŞU ÇAVDIR'IN HANLARI TÜRKÜSÜ

Yazan : Ahmet YAMACI

ŞU ÇAVDIR'IN HANLARI

Dereyeni : Ahmet YAMACI

Tefenni

Tefenni halkının dilinden düşmeyen «Şu Çavdırın Hanları» adlı türkünün ilginç bir hikâyesi vardır.

Hikâyeye göre clay 60-70 yıl evvel Tefenni ilçesinin Çavdır bucağında geçmiştir. Yıllarca evel Tefenni yöresinde Rıza ve Ali adında iki eşkiya türemiştir. Dağa çıkmışlardır. Bu sebeple halkın gözünde büyük birer şöret olmuşlardır.

Halk, bu iki eşkiyanın haksızlığa, zulme ve ağa tahakkümüne boyun eğmemek için dağa çıktığını söylüyordu. Kötü yoldan kazanç sağlayanların mal ve mülklerini yağma ederek, hakiki sahiplerine dağıttıklarını ifade ediyordu. Bu sebeple halkın hislerini okşadıkları için onların gönlünde birer kahraman gibi yaşıyorlardı.

Rıza ve Ali'nin kıydığı kimseler de, halkın gözünde suçlu sayılıyordu.

O sırada bu iki şakiyi takip ve tediple görevlendirilen jandarma komutanı, Rıza ve Ali'yi takibe çıkar. Fakat izlerine raslayamaz. Bu sebeple bu iki eşkiyayı sakladıklarına inandığı kasabalı

ve köylüleri söyletmek için çeşitli eziyetlerde bulunmaya başlamıştır. Aslında maksadı kendisine verilen emri yerine getirmek, bu iki eşkiyayı yakalayıp adaletle teslim etmektir. Bu sebeple eşkiyalardan korktukları veya sevdikleri için onları sakladığından şüphe ettiği kimselerin tabanlarını dilmek, baş aşağı asmak, kızgın ateşe tutmak gibi işkenceler yaptığı rivayeti bütün yöreye yayılmıştır.

Jandarma komutanı nihayet şaki Rıza ve Ali'yi kıstırır, ikisini de ortadan kaldırır. Halk, bunun üzerine Feridun adındaki jandarma komutanı için «Şu Çavdır'ın Hanları» türküsünü yakar.

Bu yüzden Jandarma komutanı Feridun Bey bu yöre halkı tarafından sevilmeyen bir kişi olarak nam salmıştır.

TÜRKÜ

Şu çavdır'ın Hanları,
Parıldıyor camları,
Kahrolası Feridun (Bey),
Nasıl kıydın canları.

ARAŞTIRMALARI

Aliverin fillintamı oymadan,
Öldürdüler gençliğime doymadan.
Keklik olsam kaya gibi eşerdim.
Bekâr olsam kız peşine düşerdim.

Şu Çavdır'ın bükleri,
Ötüşür keklikleri.
Hiç aklımdan gitmiyor
Rıza'nın dedikleri.

Doldur, doldur kara köllüm içelim
Yollar verin şu Dirmil'e geçelim.
Alıçlıdır kahbe dağlar alıçlı,
Kızlar gitti karakola danıştı.

İLÂVE NOTLAR

Derlemeler :

ILGIN MANİLERİ

Derleyen : Atiye ÜÇEKİZ

Manici başı mısın
Cevahir taşı mısın
Sana mektup yollarsam
Koynunda taşır mısın

Mektup yazdım karadan
Dağlar kâksın aradan
Kavuşmaya imkân yok
Kavuştursun yaradan

Evimizin önü asma
Asmanın dalına basma
Ben gidiyorum diye
Aman: darp küsme

Gemi gelir kaçarak
Alev ateş saçarak
Annem beni vermezse
Ben giderim koşarak

(Derlenen : Hüda-kâr Üçekiz
Doğum yeri ve yılı : 1937, Akşehir
Oturdığı yer : 26 yıldır Konya'nın II-
giri ilçesinde oturmaktadır).

Yıllık aboneli : 36
altı aylık aboneli : 18
liradır.
Yurt dışı senelik abone :
\$ 5, £ 2, DM 12

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Basılmayan yazılar
istenince geri gönderilir
Dizgi ve baskı :
YÖRÜK MATBAASI
İstanbul

TÜRK HALK BİLGİSİ (FOLKLOR) DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Akraşy — İstanbul, Tel. : 22 49 74

AK KAVAK KIZI

Derleyen : Hayrettin İVGİN

Çorum'un Sungurlu İlçesinin Kırankışla kö-
ründe Dede Korkut Hikâyelerinden «Kam Büre
Bey Oğlu Bamsı Beyrek Boyu» rivâyetini tespit
etmiş bulunuyoruz. Bu hikâye aynı köyden Naci-
re Evcili tarafından anlatılmıştır. Naciye Evcili
60 yaşında clup hikâyeyi 30 yıl önce büyüklerin-
den dinlemiştir. Hikâye, anlatanın üslûbu ile ya-
zılmıştır.

Bi varmış bi yokmuş, Allahın gulu çoğmuş,
Az söylemesi sevap, çok söylemesi günahmış.

Fatışahlardan biri, bi gün sabanan (sabah-
eyin) bahçesini geziyormuş. Bahmış ki ağacın
übinde Dede oturuyormuş. Patışaha Dede demiş
ki :

— Al şu elmayı scy. Kabığını ata, içini de
garına (karına) yedir. Bir oğlun olacak. Ben gel-
meyince adını kema.

Allah patışaha bi çocuk vermiş. O da oğlan
almış. Bu oğlan büyümüş ohula (okula) gitmiş.
Halen adı yoğmuş (yokmuş). Arkadaşları adsız
peri, adsız öte diye kızdırırlarmış. Bir gün ana-
sına :

— Benim adım yoh mu? diye ağlamış. Ana-
sı da demiş ki patışaha :

— Bunun adını koyak. (koyalım).

Ekmek ne hazırlamışlar. Birikmişler (toplan-
mışlar). Bi de bakmışlar Dede gelmiş. Çocuğun
adını koymuş.

— Senin adın Baborek (Bamsı Beyrek), atın
adı Dengiboz (Bengiboz) olsun.

**Arına (alınına) el yetmesin
Sırtın yere gelmesin
Atına güç yetmesin**

Deyip getmiş.

Oğlan büyümüş, babası demiş ki :

— Seni gayri everelim. Oğlan :

— Baba, ben Ak-Kavak kızından başkasını
almam, demiş.

Babası da bi habe (heybe) altın koyarak :

— Hadi oğlum! Allah işini ıras getirsin.

almış, salmış. Ondan sonra Baborek bi köye
gelmiş. Bi dul karının evine varmış.

— Beni misafir alın, demiş.

Garı'da (karı da) :

— Yoh!.. demiş

Baborek bi altın verince :

— Yerim va!.. demiş.

Ondan sonra bir iki gün kalınca kadın de-
miş ki :

— Oğlum, misafirlik bir iki gün olur. Bir
emrin mi var, demiş. Baborek :

— Benim isteğim şu. Ak-Kavak kızına dü-
nür git, demiş.

— Vayyt, yavrum! Onun elbisesi eyi. Benim
elbisem kötü demiş kadın.

Oğlan gitmiş Ak-kavak kızının elbisesi neyse,
ondan almış. Dul garıya giydirmiş, kuşatmış;
Ak-kavak kızının sarayına göndermiş. Garı «tak,
tak» vurmuş gapıyı. Bi hizmetçi çıkmış. Hizmetçi
baksa ki garının üstünde Ak-kavak kızının elbi-
sesinin aynı var. Ak-kavak kızına haber vermiş.
Ak-kavak kızı da :

— Hemen gelsin, demiş.

Ak-kavak kızı dul garıya :

— Ne istiyon? Ne hizmet bekliyon? diye
sormuş. Garı da :

— Benim oğlum vardı. Askardan şimdi (şim-
di) geldi. Allah emriyle sana düğür (dünür) gel-
dim. Oğlum seni istiyon, demiş.

Ak-kavak kızının babası da oradaymış, de-
miş ki :

— Dilâ mı (Dileğimi) yerine getirirsen sana
gızımı veririm.

Garıyı iyi sözlerle göndermişler. Garı geri
dönmüş. Oğlan :

— Nordün nene (Ne yaptın nene) demiş.

Dul garı :

— Oğlum ben de bi Ak-kavak kızımı, beni
al, demiş.

Öyle deyince Baborek :

Kız desem nazlanın,

Gelin desem ahlazlanın

Goltuğunda garpuz gizlenir.

Var get geri neydeyim seni.

Sonra Ak-kavak kızına gendi varmış. Kızı is-
temiş babasından. Babası demiş ki :

— Ben sana gızımı veririm ya şu şartla ve-
ririm. Eğer gızımı yıkarsan (yenersen) senin
olur. Yıkamazsan (yenemezsen) boynunu cella-
da veririm, demiş.

Sonra Baborek atı Dengibozun yanına gelmiş
ağlamış. At da dile gelmiş, ve demiş ki :

MODA FESTİVALİ VE BAKIR İŞLERİ SERGİSİ

Derleyen : Gürsel HİNÇER

İstanbul «4. Uluslararası Moda ve Tekstil»
Festivali geçen ay Hilton Otelinde yapıldı. Bir
hafta süren festivalin açılış konuşmasını Turizm
ve Tanıtma Bakanı Lütfi Tokoğlu yaptı. Festiva-
lin Türkiye için büyük bir propaganda vasıtası ol-
duğuna dikkati çekti. «Türkiye'nin tanıtılmasın-
dan sorumlu bir kuruluş olarak, Bakanlığımız tur-
izm ve moda sayesinde Türk zevkinin mahsulü ol-
an giysilerin bütün dünyaya yayılmakta oldu-
ğunu büyük bir memnuniyetle müşahade etmek-
tedir. Nitekim bugün Amerika'da birçok moda-
evi, Geleneksel Türk kıyafetlerinden esinlenerek
yeni yeni kreasyonlar hazırlamışlardır» demiştir.

İstanbul'da, bir hafta devam eden Festival'de,
giyim ve tekstil dalında emeklerini sergileyen bir
çok firmanın yanında, giyim kuşama ilgisi ol-
mayan bir kuruluş vardı. Giyim firmaları kadar
ilgi gördü. Bakır işleri yapan bu kuruluş, Hilton
Otelinde bir hafta süreyle, el emeğini göz nuru
sergiledi.

Gözenler Erzincan'ın bu kendine has el iş-
lerinin uzun zaman ve beceriyi gerektiren bu
alımlı ve zevkli eserlerin başından ayrılmadılar.

Erzincanlı genç sanatçılar, bir yandan da
çalışıyorlardı, bakırdan tepsiler, vazolar, sema-
verler üzerine en ince, en zarif motifleri işlerken
kendilerini seyreden kalabalığı görmüyorlardı.
Üstelik, çizerken yararlandıkları bir model yoktu,
akıldan el alışkanlığı ile çiziyorlardı.

Üç şekilde işleniyor bakır eşyalar: Normal
işler, lüks işler, dış dolgu gümüşlü yapılan işle-
rin en büyük özelliği de, o motifin başka hiçbir
yerde bulunmaması. El işi olduğu için her motif
bir kere işleniyor. Bunun yanında işleme sıra-
sında özel olarak yapılmış sert uçlu çeşitli ka-
lemler kullanılıyor.

— Kadın kısmı göğsünden üşenir (gıdıklanır).
Güreş yerinde geriden dur. Öğleyin ısıcak
kızına kadar yaklaşma, demiş.

Güreş olunca Baborek öğleyi beklemiş ve
öğleyin kızı yıkmış güreşi kazanmış.

Kızın babası demiş ki :

— Kızımı burada mı alacaksın, yoksa mem-
leketine mi götüreceksin.

Baborek :

— Memleketime götüreceğim, demiş.

Ak-kavak kızını atının terkisine almış, mem-
leketine yönelmiş.

İşlerin yapımı birkaç aşamada gerçekleş-
iyor. Önce şekillendirilen bakırlar, verniklendik-
ten sonra, cksitlenerek işlenmeye hazır bir du-
ruma getiriliyor. Daha sonra işlenen bakırlar tek-
rar verniklenerek işlem bitiriliyor.

Turistler tarafından da büyük ilgi gören ba-
kır işlerinin en çok tutulanları, tepsiler, vazolar
ve ibrikler. Her yıl yurt dışına çok sayıda bakır
işleri ihraç ediliyor.

**

TURİZM VE TANITMA BAKANLIĞI KARAGÖZ YARIŞMASI DÜZENLEDİ

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Karagöz'ün ta-
nıtılması ve yaygınlaştırılması amacı ile Baş-
keritte bir yarışma düzenlemiştir. Halka açık
olan bu yarışma 25-26 mart tarihleri arasında
Ankara'da Oda Tiyatrosu salonunda yapılacaktır.

Yarışma jürisinin Turizm ve Tanıtma Bakan-
lığı, Kültür Bakanlığı ve TRT'den birer temsilci-
den oluşacağı, jüriye Prof. Sedat Veyis Örnek,
Metin And, Yılmaz Çoçuban, Ahmet Demir, Nail
Tan, Selçuk Milâr ve Mustafa Mutlu'nun katıla-
cağı bildirilmiştir.

Öte yandan yarışmaya katılmak isteyen sa-
natçılar üçer oyun sunacaklardır. Jüri, yarışma-
ya katılan oyunları, oynatış, tasvir ve ses olmak
üzere üç açıdan değerlendirecektir. Yarışmada
birinci ödülü alacak sanatçıya 5 bin, ikinci ola-
cak yarışmacıya 3 bin ve üçüncü olacak yarış-
macıya da 1.500 lira ödül verilecektir.

**

EBRU, SANATI SERGİSİ

Gün geçtikçe kaybolmaya başlayan Ebru
sanatının önde gelen kişilerinden Mustafa Düz-
günman Amerikan Kültür Merkezi galerisinde
kendi Ebru çalışmalarından oluşan bir sergi aç-
mıştır.

Ülkemizde 600 yıllık bir tarihi olan Ebru Sa-
natının önde gelen isimlerinden olan Mustafa
Düzgünman, 1924 yılında doğmuştur. Ebru Sa-
natının ustalarından Necmettin Okyay'ın yanına
bilgisini ve görgüsünü ilerleten Mustafa Düzgün-
man, çalışmaları sonucunda adını Türkiye ve
Avrupa'da duyurmuştur.

Bize gelen KİTAPLAR

- İsmet Zeki Eyüboğlu: «CİNSEL BÜYÜLER». I. Cilt. Büyüler üstüne 11 sayfalık Önsöz'den sonra Kız bağlama, Erkek bağlama, Çözme, Muska lar, Mühürler'le ilgili çeşitli büyüler verilmektedir. Eserin sonunda yararlanılan kaynaklar yer almaktadır. Seçme Kitaplar Yayınevi, Sarı Dizi: 1. Kitap, 18 X 9 cm boyunda, 220 sayfa, 20 lira.
- İsmet Zeki Eyüboğlu: «CİNSEL BÜYÜLER». II. Cilt. Yazarın 8 sayfalık Açıklama'sından sonra Güzel görünme, Koca bulma, Kız kaçıрма, Gebe kalma, Korunma, Kavuşturma, Gözdeğmesini önleme, Ayırma konusundaki büyüler ve bunlarla ilgili bilgiler ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Her iki ciltte de büyü ve muska resimleri yer almaktadır. Seçme Kitaplar Yayınevi, P.K. 713, İstanbul. Sarı Dizi: 1/2 Eser, 19 X 9 cm. boyunda, 328 sayfa, 30 lira.
- İbrahim Aslançoğlu: «KUL HİMMET ÜSTADIM». Aşığın Hayatı, Kişiliği, Şiirleri, Hızır'dan dolu içmesi, Şiirlerinin alındığı kaynaklar bilimsel olarak eserde yer almaktadır. Kitabın sonunda şiirlerin kolayca bulunabilmesi için sayfa sırasına göre dizin verilmiştir. İsteme adresi: P. K. 60, Sivas. 19 X 13,5 cm. boyunda, 86 sayfa, 10 lira.
- Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu: «KARL MARX VE SİSTEMİ». Eser, bilimsel açıdan tarafsız olarak ortaya konulmuştur. Ötügen Yayınevi, Kültür Serisi: 4, Yayın Nu: 82, İstanbul 1975, Yeni Baskı. Kitabın başında Doç. Dr. Mehmet Eröz'ün 6 sayfalık Önsöz'ü yer almıştır. 19,5 X 12 cm. boyunda, 394 sayfa, 25 lira.
- Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu: «SOSYALİZM». İktisat sosyolojisi bakımından. I. Cilt. Gözden geçirilerek ekler yapılmış 3. baskısı. Türk Kültür Yayını: 12/A. Beyazsaray, Nu. 41, Beyazıt - İstanbul. 19,5 X 13,5 cm. boyunda, 286 sayfa, 20 lira.
- İst. Üniv. İkt. Fak., İktisat ve İctimaiyat Enstitüsü: «SOSYOLOJİ KONFERANSLARI, 13. KİTAP». Sosyoloji Konferansları'nın Fındıkoğlu'na ayrılan bu sayısında Fakülte Sosyoloji ve Metodoloji Kürsüsü Başkanı Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil'in Önsözü'nden sonra Prof. Gotthard Jäschke, Prof. Cahit Tanyol, Prof. Tütengil, Prof. Amiran Kurtkan, Kerim Yund, Doç. O. Arı, Prof. T. Özbilgen, Doç. R. Arslan, Dr. Mustafa Erkal'ın

- ve ölümü üzerine basında çıkan bazı yazılarla, 1958 - 1971 arasındaki bibliyografyası yer almıştır. Dergi - Kitap 24 X 16 cm. boyunda, 120 sayfa, 20 lira.
- Muhsin Durucan: «BİR HEYBENİN İKİ GÖZÜ». Eser iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm: Duygularım (kendi şiirleri), İkinci bölüm: Alıntılar (düz yazılardan ve şiirlerden seçmeler). Edinme adresi: Kepeci Mahallesi, Hüseyinavni paşa Sokak, No. 16, Isparta. 19 X 14 cm boyunda, 100 sayfa, 10 lira.
- Bilge Seyidoğlu: «ERZURUM HALK MASALLARI ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR». Metinler ve açıklamalar'la. Önsöz ve Giriş'ten sonra Masallar üzerine dünyada yapılan çalışmalar, Masalların menşe münakaşaları, Masalları inceleme metodları, Türk masalları üzerine yapılan çalışmalar, Erzurum masalları üzerine yapılan çalışmalar, Özetleri, Tipleri, Motifler, Metinler, Açıklamalar, Bibliyografya. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Araştırma Yayın No. 64. Kitap, 24 X 16 cm. boyunda, XLIV + 452 sayfa, 60 lira.
- Süleyman Kazmaz: «RİZE HALK ŞAİRLERİ». Halk edebiyatı alanında bir araştırma. Rize Halk Şiiri, Destanlar, Atma türküler, Maniler, çeşitli şiirler, Şairler hakkında kısa bilgiler, Yer adları. Sözlük bölümlerinden oluşmaktadır. Yazarın ken-
- Şerif Baykurt: «TÜRKİYE'DE FOLKLOR». Kitabevi, Ankara'da Gül Yayınevi. İsteme adresi: P.K. 442, Ankara. 19 X 14 cm. boyunda, 324 sayfa, 25 lira.
- Şerif Baykurt: «TÜRKİYE'DE FOLKLOR». Kitapta, Atatürk'ün milli kültürümüzle ilgili 1923 yılında Konya'da yaptığı konuşma, Folklor ve ulusal kültürümüz üzerine, Batı ülkelerinde folklor, Folklorun kadroları, Folklorla ilgili açıklamalar, Dünyada folklor üzerine ilk çalışmalar, Türkiye'de folklor çalışmaları, Genel folklor, Halk edebiyatı, Halk dansları, Halk müziği, Seyirlik oyunları, Çocuk oyunları, Halk el sanatları, Tarım, Bayatlık, Hekimlik, Hukuk, Folklorcularımızın kısa yaşam öyküleri, Sonsöz, Bibliyografya, Dizin bölümleri yer almaktadır. Yazarın kendi yazını. İsteme adresi: İçel Sokak, Çınar Apt. 21/3, Kızılay - Ankara. 19,5 X 13,5 cm boyunda, 224 sayfa, 30 lira.

LOKMAN MÜSTAHZARI HALK SAĞLIĞI HİZMETİNDE

- Ekza - 9 Ekzema merhemi
- Algo - Tablet Ağrı hapi
- Lokman - Tablet Ağrı hapi
- Algotirin Analjezik tablet
- Algo - Tablet 4 tabletik
- Moruvit - Vitamine Kuvvet şurubu
- Kina - Kola İştah şurubu
- Anamur Burun ve göz damlası
- Meprool Tablet Sinir hapi
- Sollargen Granüle Ekzema - kaşıntı
- Sel de Gastrin Granüle Mide tozu
- Gastro Goutes Mide damlası
- Gastroguanil İshal kesici tablet
- Metegastrin Mide tozu
- Derivit Yara ve yanık merhemi.
- Lokman Çayı Afiyet çayı tozu
- Dover Tablet Öksürük ve bronşite
- Metekodin Öksürük hapi
- Metekodin Öksürük şurubu
- Algo - Wax Ağrı merhemi
- Algo - Wax Vazo Grip ve ağrılarda
- Algo - Wax Nazal Nezle merhemi
- Ma-ka-ta Basur merhemi
- Cuti - Cura Cilt losyonu
- Pedi - Cura Ayak banyosu
- Pilo - Cura Saç ilacı
- Lokman Kaşe ağrı kesici
- Panason (20 Gr. paket) Sağlık çayı
- Panason (50 Gr. alüm. kutu)
- Deriseptol Yara ve göbek
- Dr. Krom Diş patı

(Folklor : 28)

damlıya damlıya göl olur

TURKIYE
İŞ BANKASI

paranzın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : 26)

HOS
BAG

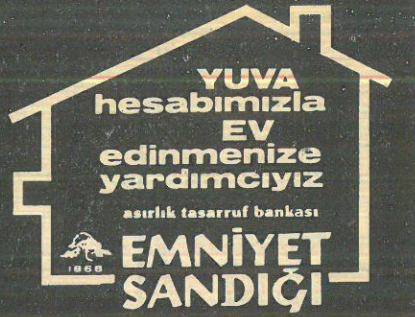
ŞARAP
SANAYİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE
TEKEL
SUNAR

(Basın : 60013 — 275)

EV

sahibi olmak
SİZİN DE
hakkınızdır

(Basın : 60102 — 31)

ESKİ SAYI VE CİLTLERİMİZ

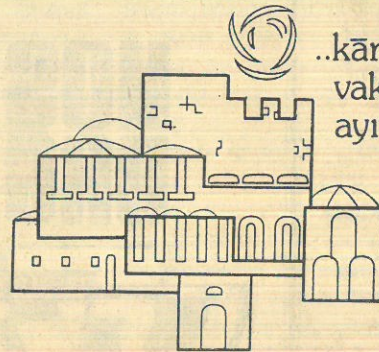
Dergimizin bütün eski ve yeni sayılarının fiyatı 3 liradır.

Ciltlerimizin ise şimdilik 1-8 ci ciltleri mevcut değildir. Biten sayılarımızın ikinci baskıları yapılmaktadır. Tamamlarınca 1-8 ci ciltlerimiz de satışa çıkarılacaktır.

Mevcut ciltlerimizin tanesi 75.— liradır. Doğrudan doğruya edenele olarak dergimizden istenebilir.

Dergimizin 12 sayılık yıllık abonesi 36.— lira, 18 sayılık, son 307 ilâ 324. numaralı 16 ci cildimize dahil sayılar ise 54.— liradır.

TERCİHİNİZ DOĞRUDUR

..kârının %75 ini vakıf hizmetlerine ayıran,
bankamızı seçtinizse tercihiniz doğrudur.

**TÜRKİYE
VAKIFLAR
BANKASI**

(Basın : 60182/ A. 20308 — 32)

TFLEWAPD...BYNJEHXSRPQMNHE
000000000000000000000000
WMQXHK&AUSE
AD&TFUNHG
MZK&YE
N&IDO
AIBB

**BANKANIZI
SEÇTİNİZ Mİ ?**

demek ki
görüşünüz
kuvvetli...

TÜRK TİCARET BANKASI

EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

diş bakımında
yeni bir dönem...

SİLİKADENTLİ
grin®
SEFFAF YESİL DİŞ MACUNU

Yepyeni, benzersiz bir diş macunu Grin Yeşil, gallet ve hoş kokulu.
Derin meddelerinden arındırılmış.
Tartarın ve beyazlama
gücü çok fazladır.
Silikadentlidir. Dişlere parlaklık ve
beyazlık kazandırır.
Antibakteriyeldir. Besel fermentasyonuna
nasilde katkıda bulunmaz. Lokalizasyonudur.
Fluoridlerin diş mineerini güçlendirir.
Güçlüdür. Siner.

(Folklor : 29)

(Radar — 30)

Otomatik Arçelik termosifonu büyük su kapasitelidir. 105 litre su alır. Emaye su haznelidir. Çift cidarlıdır. Delinmez, paslanmaz. Otomatik Arçelik termosifonu cam pamuğu ile tecrit edilmiştir. Isı kaybetmez. Otomatik Arçelik termosifonu hem suyu, hem ısıyı koruyan verimli, uzun ömürlü bir depodur.

otomatik
ARCELİK
termosifonu

(Yeni Ajans : — 33)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Devlet Nüshası

NİSAN 1976

31 Mayıs 1976

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

- Emrah Hiçbir Zaman Sahte Şöhret Değildir . . . . . Vehbi Cem AŞKUN
Türk ve Arap Mülkiyetinde Ekonomi, Hısmılık, Akralalık . Türker ACAROĞLU
Kitaplar Arasında «Çıldırılı Âşık Şerik» — 3 — Son . Hikmet DİZDAROĞLU
Malatya'da Giyim — Kuşam . . . . . Ahmet ŞENTÜRK
Tıp Tarihimizde Nevruziye . . . . . Dr. Ayşegül DEMİRHAN
Eski İstanbul'dan : Püskülün Marifeti . . . . . Malik AKSEL
Kalecik'in Hacı Köyü Bilmeceleri . . . . . Prof. Dr. Şükrü ELÇİN
Kaybettiğimiz Bir Değer : Mustafa Tahtakıran (1906-1973) . . İhsan HİNÇER
Ticaret Folkloru : Satıcı Sözleri . . . . . Nail TAN
Kız, Erkek İlişkileri, Düğün ve Kız Alıcı Alayı — 2 — . . . . . Haşim Şekip İŞİK
Diyarbakır Halk Oyunları . . . . . Ömer İŞİK
Bir Sarıkamış Masalı : Hükümdar İle Vefalı Kız . . . . . Mehmet GÖKALP

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 321

KURUŞ : 300

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEĞER ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ